

HUIZEN IN HOORN

Huizen in het bezit van
de Vereniging Hendrick de Keyser
en de Vereniging Oud Hoorn

Margriet Wigard

HUIZEN IN HOORN

Huizen in het bezit van de Vereniging Hendrick de Keyser
en de Vereniging Oud Hoorn

Margriet Wigard

Comité Open Monumentendag
2001

COLOFON

Met dank aan:

Vereniging Hendrick de Keyser
Vereniging Oud Hoorn
Archiefdienst Westfriese gemeenten
Westfries Museum
A. Boezaard
W. Jeeninga
G. de Galan
L. Hoogeveen
H. Overbeek
H.J. Zantkuijl

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij financiële bijdragen van:

Vereniging Oud Hoorn
Westfries Museum

Foto voorkant: Voorgevel Binnenluiendijk 3, 2000.

Foto achterkant: Voorgevel Bierkade 10, 2001.

INHOUD

Voorwoord	4
Inleiding	5
1. Kuil 32	7
2. West 50: "In de Frahtwage"	11
3. Bierkade 10	15
4. Korenmarkt 8	19
5. Italiaanse Zeedijk 106	23
6. Binnenluiendijk 3 en 4	27
7. Bossuizen:	31
Grote Oost 132	31
Slapershaven 1	33
Slapershaven 2 (en 3)	35
8. Grote Oost 82 en 84	39
9. Schoolsteeg 7	43
10. Buurtje 1 en 2	47
11. Onder de Boompjes 8	51
12. Achterstraat 2: De Doelen	55
13. Achter de Vest 1: De Mariatoren	61
14. Munnickenveld 21 a t/m g: Claes Stapelhof	65
15. Munnickenveld 2	69
16. Breed 12	71
17. Westerblokker 39	75
Plattegrond	78
Geraadpleegde literatuur	80
Herkomst illustraties	80

VOORWOORD

Dit jaar wordt in Hoorn voor de 15de maal de Open Monumentendag georganiseerd. Ook nu zullen vele eigenaren van monumenten hun deuren openstellen voor het publiek en kan men kennis nemen van Hoorns roemruchte verleden.

Dat Hoorn in het bezit is van zo veel monumenten binnen haar stadsgrenzen, is mede te danken aan instellingen die zich het behoud van monumenten ten doel hebben gesteld. Door het aankopen en restaureren van historisch waardevolle panden blijft een belangrijk stuk cultureel erfgoed voor de toekomst bewaard. In 1999 werd het bezit van Stichting Stadsherstel Hoorn reeds belicht door een foto-tentoonstelling. Ter gelegenheid van de 15de Open Monumentendag is besloten opnieuw een foto-tentoonstelling te maken, maar nu van de Hoornse panden in het bezit van twee andere belangrijke verenigingen, te weten de Vereniging Hendrick de Keyser en de Vereniging Oud Hoorn. Bij deze tentoonstelling behoort tevens dit fraaie boekwerkje, waarin alle panden beschreven worden. Bovendien kan men met dit boekje in de hand een wandeling door de stad maken langs alle genoemde panden.

De tentoonstelling en het boekwerkje zijn met veel zorg samengesteld door mevr. drs M. P. Wigard, medewerker Kunst, Cultuur en Monumentenzorg van de gemeente Hoorn, in samenwerking met het Westfries Museum Hoorn.

Mr J.Th.J. Schaper,
wethouder Financiën, Kunst, Cultuur en Monumentenzorg

september 2001

INLEIDING

Dit boekje is geschreven ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Wandelen langs woonhuizen in Hoorn' die in het Westfries Museum is georganiseerd als onderdeel van de Open monumentendag op 8 september 2001. In de tentoonstelling wordt aandacht besteed aan in totaal 22 objecten in Hoorn, waaronder woonhuizen, een hofje en een toren. De panden zijn in het bezit van de Vereniging Hendrick de Keyser of van de Vereniging Oud Hoorn en staan bijna allemaal op de rijks- of gemeentelijke monumentenlijst. In het boekje is een plattegrond opgenomen waarop een route staat aangegeven die u langs alle panden leidt, met uitzondering van de buiten de stad gelegen boerderij De Barmhartige Samaritaan. De nummers op de plattegrond corresponderen met de nummers in het boekje.

De verenigingen

De Vereniging Hendrick de Keyser werd opgericht in 1918. De vereniging heeft als doel het behouden van architectonisch of historisch waardevolle panden. Zij bezit momenteel meer dan 320 panden verspreid over het hele land. Zij kreeg de panden door schenking, via erfenissen of via aankoop. De vereniging zorgt ervoor dat de huizen door restauratie zowel van binnen als van buiten in een zo gaaf mogelijke staat blijven. In Hoorn bezit zij 16 objecten. Het eerste pand in Hoorn kocht zij in 1921 aan. Een groot deel van haar Hoornse bezit verwierf de vereniging in 1987.

De Vereniging Oud Hoorn werd een jaar eerder opgericht, in 1917. Initiatiefnemer was de heer J.C. Kerkmeijer. De Commissie van Toezicht op het Westfries Museum en het bestuur van het Tekengenootschap Debutade schreven een vergadering uit op woensdag 6 juni 1917 om 8 uur 's avonds in het stadhuis. Tijdens deze vergadering werd besloten tot de oprichting van de Vereniging Oud Hoorn.

Sinds 1997 heeft de vereniging een eigen gebouw tot haar beschikking: het voormalige V.O.C.-pakhuis aan Onder de Boompjes 22. Door de vereniging zijn tijdens haar bestaan veel restauraties gestimuleerd of onder haar leiding uitgevoerd. Zelf bezit de Vereniging Oud Hoorn momenteel 6 panden, verkregen door aankoop.

De beschrijving van de panden

Bij de beschrijving van de panden is gebruik gemaakt van de gegevens die reeds bekend waren. Over het ene pand is daardoor meer informatie beschikbaar dan over het andere. Ook is over de vroegere eigenaars van een pand vaak meer bekend dan over de bewoners, die moeilijker te achterhalen zijn. Eigenaars en bewoners waren vaak verschillende personen. Panden werden nogal eens als belegging gekocht en vervolgens verhuurd.

Voorgevel Kuil 32 rond 1904.

I, KUIL 32
Rijksmonument

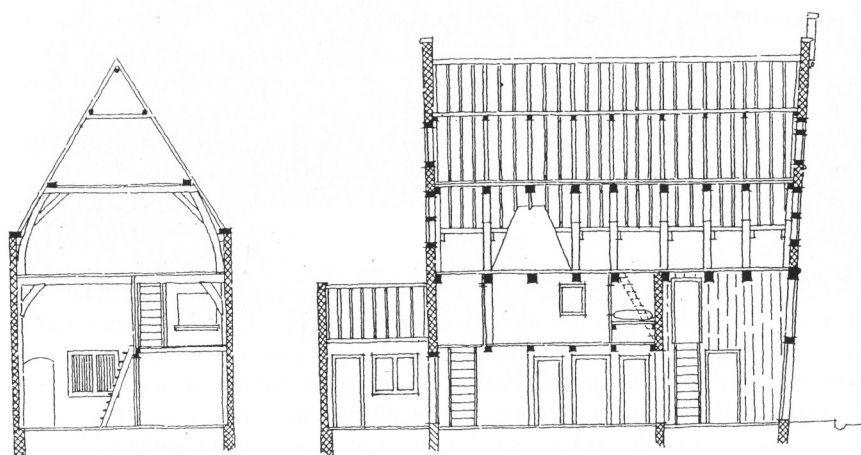
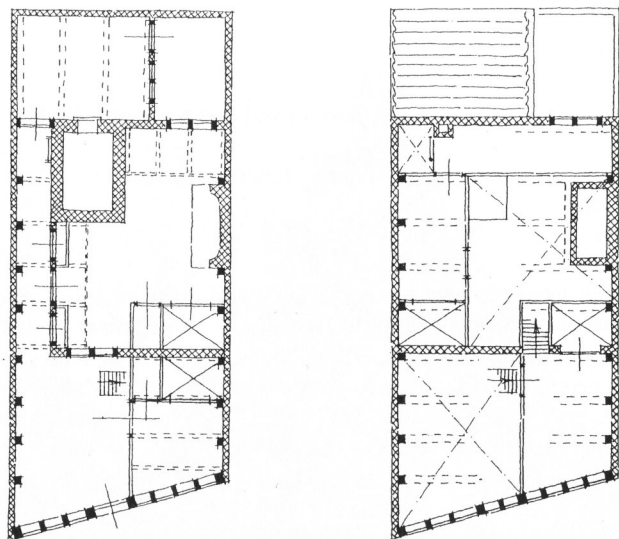
Pand:	17de-eeuws pand met trapgevel, herbouwd in 1967
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1965
Huidige functie:	woonhuis

Dit pand met een sobere bakstenen trapgevel dateert oorspronkelijk uit de 17de eeuw maar werd in de 20ste eeuw herbouwd. Het pand was meer dan twee eeuwen lang in gebruik als bakkerij. Het werd gebouwd aan de Kuil, oorspronkelijk een kolk die het water van het Achterom en de Zuiderzee met elkaar verbond. In de 16de eeuw was het grachtje aan beide zijden afsluitbaar, maar omdat men er regelmatig vers zeewater doorheen liet stromen, kon het gebruikt worden voor het levend bewaren van vis. In 1684 werd de gracht overwelfd.

Bekend is dat het pand in 1716 door de erfgenamen van Gerbrand Scheuroff voor f200,- werd verkocht aan de bakker Roelof Wijtgis. Wijtgis huurde het pand al langer want hij gaf de Kuil in 1705 als woonadres op. In 1727 kocht roggebroodbakker Jan Preght het pand van de erven van Roelof Wijtgis. Zijn zoon Hendrik Preght, eveneens roggebroodbakker, volgde zijn ouders als eigenaar op. Hij erfde het pand na het overlijden van zijn moeder Antje Willems ter Beek in 1764. Na het overlijden van Hendrik in 1782 maakte notaris Jan Schuurman jr. een nauwkeurige inboedelbeschrijving. Hieruit blijkt dat Hendrik Preght redelijk welvarend was. Naast Kuil 32 bezat hij nog twee huizen en bovendien twee graven: een in de Grote Kerk en een (samen met zijn zuster Teetje) in de Noorder Kerk.

Door middel van de boedelinventaris uit 1782 en een latere opmeting van het pand in 1957 is het mogelijk te reconstrueren hoe het huis in de 18de eeuw was ingedeeld. De begane grond bestond uit een voorhuis met daarin aan de rechterkant een afgescheiden zijkamer. Daarachter lag een binnenhaard met stookplaats. Hier stond ook een grote bakkersoven. Deze was toegankelijk vanuit de aangebouwde bakkerij aan de achterkant. Langs de binnenhaard liep een gang die de bakkerij met het voorhuis verbond.

Boven de gang was een insteekruimte, waar in 1782 het huisraad opgeborgen was. Ook in het achtergedeelte van de binnenhaard was een insteekruimte met mogelijk een slaapplaats. Deze ruimte wordt in de inventaris 'op de oven' genoemd. Via een ladder in het voorhuis bereikte men een hangkamer met bedstede, gelegen boven de zijkamer. Vanuit dit hangkamertje kwam men via

Reconstructie oorspronkelijke toestand:
begane grond en insteekverdieping; dwarsdoorsnede over het voorhuis en
langsdoorsnede.

een tweede ladder op zolder. De zolder werd in de 18de eeuw gebruikt voor de opslag van goederen.

Anthony Adolphsz. Helinklaken, waarschijnlijk een wittebroodsbakker, kocht de roggebroodbakkerij na de dood van Hendrik Precht voor *f*500,-. In 1786 wordt bakker Johannes Ferfaljé (Verfaille) voor *f*650,- de nieuwe eigenaar. Hij woonde in ieder geval in 1830 in het pand, samen met zijn zoon en een dienstbode. Na Ferfaljés overlijden in 1840 kocht de grutter Hermann Jacobus Tasman het pand en verhuurde het aan de broodbakker Klaas Ruiter, die tien jaar later zelf eigenaar werd. Ruiter overleed in 1878 en de broodbakker Dirk Zwaan volgde hem als eigenaar op. In 1903 werd de bestaande bakkerij door Dirk Zwaan uitgebreid met een uitbouw aan de achterkant, in de vorm van een dwars achterhuisje. Zwaan hield het pand tot 1933 en verkocht het toen aan bakker Jan Visser. Visser werd in 1936 door de gemeente aangeschreven met het verzoek het bouwvallige pand te herstellen. Hij verkocht het pand datzelfde jaar nog aan brood- en banketbakker Klaas de Vries uit Woudsend. In 1937 liet De Vries de rechter bouwmuur vernieuwen. Oorspronkelijk had tegen deze muur een ander pand gestaan, maar dit is op een foto uit 1905 al verdwenen. De rechter bouwmuur was uiteindelijk te zwak om zonder tegendruk te blijven staan. De nieuwe zijmuur kreeg vensters.

In 1943 kocht de Hoogkarspelse groentehandelaar Johannes Buysman het pand. Buysman werd in 1950 door de gemeente aangeschreven het pand te herstellen. Dit gebeurde niet want Oud Hoorn vermeldde in 1958 in haar jaarverslag dat de slechte toestand waarin het perceel zich bevond, het bestuur reeds geruime tijd zorgen baarde. De eigenaar wilde het pand in dat jaar verkopen. De gemeente kocht het pand van Buysman voor *f*2.500,-. Er is dan geen bakkerij meer in het pand gevestigd.

In 1965 werd het pand voor *f*1,- verkocht aan de Vereniging Hendrick de Keyser en door haar gerestaureerd. Architect was D. Fleddéus uit Enkhuizen. Tijdens de restauratie van het pand in 1967 stak een najaarsstorm op die het oorspronkelijke houtskelet tegen de grond drukte. Het pand moest daarna geheel worden herbouwd, waarbij gebruik werd gemaakt van de nog bruikbare delen van het verwoeste oude houtskelet. Het huis werd in zijn geheel geschikt gemaakt voor bewoning en kreeg een compleet nieuwe indeling: een woonkamer met een verlaagd plafond en een schouwteje met kasten aan beide zijden in negentiende-eeuwse stijl. Er kwam een moderne keuken met een uitgebouwde bijkeuken op de plaats van de bakkerij. De voormalige bergzolder werd ook bij het woongedeelte betrokken. Wel kreeg het huis als historisch accent een hoog voorhuis met een vloer van Naamse steen en een spiltrap naar zolder.

Voor- en zijgevel West 50 met paardenstal erachter, ca.1904.

2. WEST 50: "In de Frahchtwage"

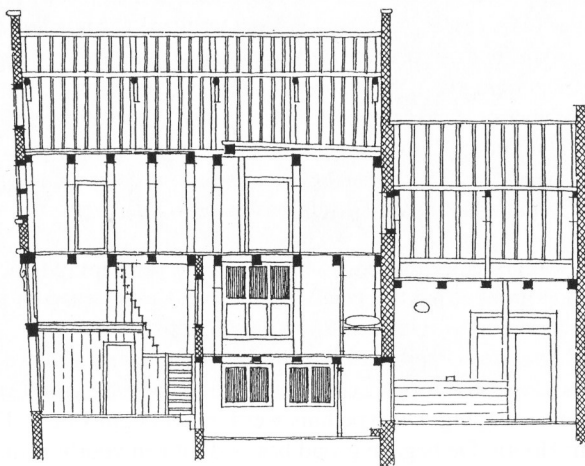
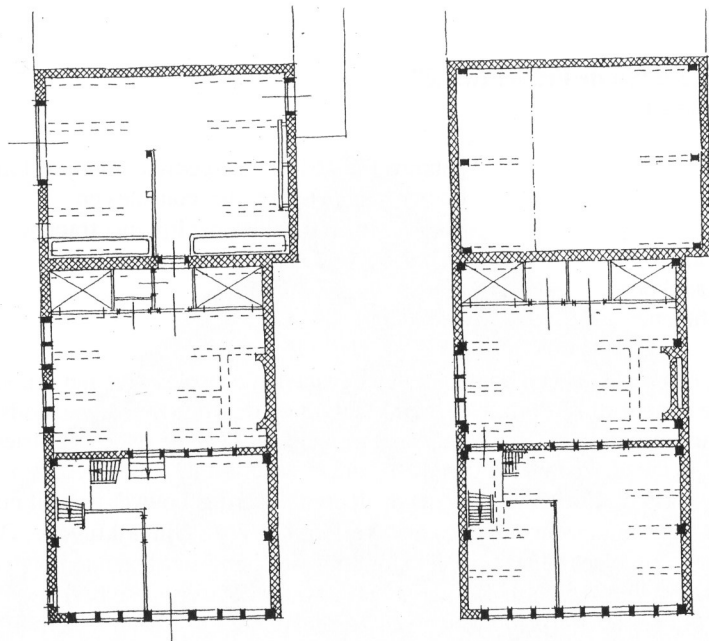
Rijksmonument

Pand:	gebouwd in 1612. 17de-eeuwse voorgevel met houten pui met gesneden consoles en kruiskozijnen. Oorspronkelijk met trapgevel
Eigendom:	Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	woonhuis

West 50, een huis met een houten pui met gesneden consoles, ligt aan een van de oudste straten van Hoorn. De straat komt uit op de Rode Steen, van oudsher het centrum van de stad. Het West was een onderdeel van de oude Westfriese omringdijk, die als zeekering diende tegen het water uit de Zuiderzee. In 1612, het jaar waarin dit hoekpand volgens de deurlatei werd gebouwd, was dit nog zo. Pas aan het einde van de 18de eeuw verloor het West zijn dijkfunctie. Dit stuk van de dijk bleek te laag om bij stormvloed het water tegen te houden en de binnenstad liep verschillende keren onder water. Er werd toen besloten het ABC, de Binnenluiendijk, het Baadland en het Achter op 't Zand te verhogen zodat zij als nieuwe zeekering konden functioneren.

Het pand werd gebouwd tijdens het Twaalfjarig bestand (1609-1621) dat de Tachtigjarige oorlog tegen Spanje (1568-1648) tijdelijk onderbrak. Tijdens en na dit bestand was er in Hoorn een bouwexplosie. Het werd vermoedelijk gebouwd voor een vrachtrijder, hoewel over de oudste eigenaars en bewoners niet veel bekend is. Een aanwijzing voor het gebruik geeft de gevelsteen in het fries boven de puibalk waarop een met paarden bespannen wagen staat afgebeeld, met daaronder de woorden 'In de Frahchtwage'. Ook stond tegen de achtergevel van het huis een paardenstal waarmee het pand vermoedelijk van oudsher was verbonden. De ingang van de paardenstal was in de Wijdesteeg.

Het pand meet 10 bij 6 meter. De begane grond en de verdieping hebben een houtskelet. De oorspronkelijke trapgevel van het pand werd waarschijnlijk in de 19de eeuw wegens bouwvalligheid gesloopt. Toen het huis rond 1955 opgemeten werd, was de oorspronkelijke indeling nog helemaal bewaard gebleven. Het pand had een woongedeelte op de hoge begane grond en bergruimte op de verdieping. Dit type huis werd in het begin van de 17de eeuw veel gebouwd in Hoorn. De begane grond bestond uit een voorhuis met een afgescheiden zijkamer aan de linkerkant. Achter het voorhuis lagen, achter een pui, twee ruimtes: een verdiepte keuken met stookplaats beneden en daarboven een achterkamer met eveneens een stookplaats. Ze waren gescheiden door een insteekvloer.

Reconstructie oorspronkelijke toestand (1612) met paardenstal tegen de achtergevel:
begane grond, insteekverdieping en langsdoorsnede.

Boven de zijkamer in het voorhuis lag een zoldertje dat bereikbaar was via een steektrapje vanuit het voorhuis. Een steile steektrap leidde vandaaruit naar de bergruimte op de verdieping. Om goederen naar binnen te brengen waren er in de zijgevel twee pakhuisdeurtjes aangebracht, die via een losse buitentrap te bereiken waren. Een van de deurtjes is nog te zien.

Aan het einde van de 18de eeuw werd het pand niet meer gebruikt door een vrachtrijder. Het werd verkocht als een huis met pakhuis. Tussen 1895 en 1967 was het transportbedrijf van de familie Tros er gevestigd. De familie was geen eigenaar van het pand. De gemeente kocht het woonhuis met de stal en een stukje grond in 1916 voor f3250,- van eigenaar Petrus Vlekke. Vrachtrijder J. Tros huurde het pand in 1917 voor f182,- per jaar.

In 1917 werd het 17de-eeuwse uiterlijk van de gevel, die in de 18de en de 19de eeuw veranderingen had ondergaan, weer hersteld. De verdieping kreeg weer kruiskozijnen met luiken en het witte pleisterwerk werd van de gevel verwijderd. Na de oorlog werd door de gemeente een plan voor volledige restauratie gemaakt. In 1956 werd met de uitvoering hiervan begonnen. De voormalige paardenstal werd gesloopt. Hier kwam een nieuwe aanbouw met woonvertrekken voor in de plaats. De aanbouw kreeg een venster in 18de-eeuwse stijl. Uit het voorhuis van het hoofdpand verdween de zijkamer en er kwam een nieuwe spiltrap. Even was er sprake van dat er een trapgevel zou worden teruggebracht. De gemeentearchitect maakte hier een ontwerp voor, maar dit plan ging niet door. De gevel werd in de bestaande toestand gerestaureerd. De restauratie was in 1958 voltooid. Omdat het "woongerief" door de restauratie werd vergroot, werd de huur verhoogd naar f8,99 per week. Nadat in 1967 de fa. Tros het pand verliet, werden er regelmatig nieuwe voorzieningen aangebracht voor volgende bewoners/gebruikers, waaronder een centrale verwarmingsinstallatie. Ook werd de laddertrap in het achtergedeelte vervangen door een smalle spiltrap.

Het pand werd in 1987 aangekocht door de Vereniging Hendrick de Keyser. Zij liet in 1990 de woning gedeeltelijk verbeteren.

Voorgevel Bierkade 10 rond 1960.

3. BIERKADE 10

Rijksmonument

Pand:	17de-eeuws pand met houten pui met gesneden consoles. Oorspronkelijk met trapgevel
Eigendom:	Vereniging Oud Hoorn
Jaar van aankoop:	1919
Huidige functie:	woonhuis

Bierkade 10, een klein 17de-eeuws burgerwoonhuis, heeft een goed bewaarde houten pui met gesneden consoles. Het pand staat tussen de vele voormalige pakhuizen op de Bierkade. De kade dateert uit 1420 toen de Appelhaven werd gegraven. De naam Bierkade kreeg de kade later, waarschijnlijk in de 17de eeuw. De Bierkade is een onderdeel van het eiland Venidse dat ontstond in 1558 toen de Korenmarkt een kade werd. Het eiland wordt omsloten door het water van de Appelhaven, de Korenmarkt en de Nieuwendam. Op de Bierkade losten de schepen hun biervlading. Het was ook de werkplaats van de stadsbierdragers. Zij leverden de vaten bij de handelaars af. De Bierkade werd in de 19de eeuw ook wel de Biersluis genoemd, onder andere op een schilderij van Cornelis Springer uit 1879.

De oudst bekende eigenaar van het pand met erf en de ernaastgelegen steeg, de Knipboogsteeg, is Pieter Jansz. Blauw. In 1830 is het pand van de kaaskopersknechtsbos in Hoorn. De Bos betaalde de begrafenissen van Hoornse kaaskopersknechten met geld dat door de leden wekelijks gegeven werd. Het leverde hiermee een vorm van sociale zorg. In 1835 verkocht de Bos het pand aan de bakker Samuel Verwijs, die het vier jaar later zonder steeg verkocht aan de Hoornse veehouder Christiaan Naber. Zijn zoon Christoffel werd in 1840 eigenaar. Volgende eigenaren zijn de Hoornse visserman Aris Emené (1851), Mozes Hartog Deen, koopman in Hoorn (1852) en de kaashandelaar Hendrik Jacob Schottee de Vries (1886). Begin 1919 verkoopt deze kaashandelaar het pand met de steeg, die sinds 1903 weer bij het pand hoorde, aan de Vereniging Oud Hoorn voor f 1000,-. Het pand, dat in verval was, werd op dat moment bewoond door de koopman J.M. Polak, die er na zijn huwelijk in 1909 ingetrokken was. Hij betaalde een huur van f 1,- per week. Eerdere bewoners zijn in tegenstelling tot de eigenaars moeilijk te vinden omdat het, vanwege verschillende omnummeringen lastig is om te achterhalen welk huisnummer het pand door de jaren heen had. In 1889 kreeg het pand huisnummer 12, sinds 1909 heeft het nummer 10.

De Vereniging Oud Hoorn laat het pand verschillende malen herstellen. Regelmatig wordt in het jaarverslag vermeldt dat het pand dat jaar weer belangrijke offers van de vereniging had geëist. Een zware financiële tegenvaller

A° XVIIe.
EIGENDOM. OUD HOORN.

A° 1930

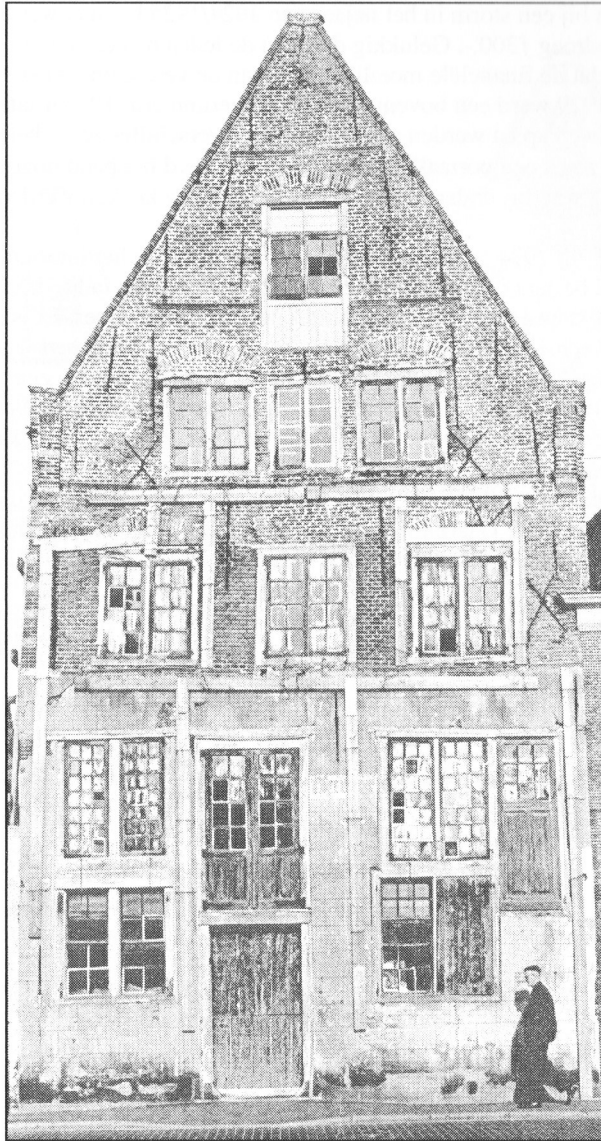
A° XVIIe. DANTZIG.

Tekening van voorgevel Bierkade 10, 1944.

ontstond toen bij een storm in het najaar van 1924/1925 het dak werd vernield. De schade bedroeg f300,-. Gelukkig droegen de leden na een oproep ruim f100,- bij zodat de financiële moeilijkheden van de vereniging weer wat werden verlicht. In 1929 werd een bovenverdieping ingetimmerd. 10 jaar later kreeg het huis een nieuwe kap en werden aan het interieur verschillende verbeteringen aangebracht, zoals een portaal met W.C. In 1970 werd het pand nogmaals gerestaureerd, waarbij onder andere het aanrecht in de keuken werd verplaatst.

Een opmeting uit 1974 geeft de volgende informatie over het interieur: de begane grond bestaat in dat jaar uit een hal met een houten laddertrap, een vloer van Naamse platen en een deur met ruitjes naar de woonkamer. Er is een zijkamer met een 18de-eeuws raam. De woonkamer heeft een betimmerde bedsteekastwand, waarvan de deuren niet meer aanwezig zijn en een betimmerde 18de-eeuwse schouw. De keuken achterin heeft een geheel betegelde schouw met een 18de-eeuws tableau. De eerste verdieping heeft een vloer van grenen delen.

Bij een restauratie in 1979/1980 door architect Y. Hangelbroek werd de verdieping verbouwd. Daarna volgden nog wat kleine restauraties en aanpassingen, onder andere werd een CV aangelegd.

Voorgevel Korenmarkt 8 voor restauratie, ca. 1970.

4. KORENMARKT 8

Rijksmonument

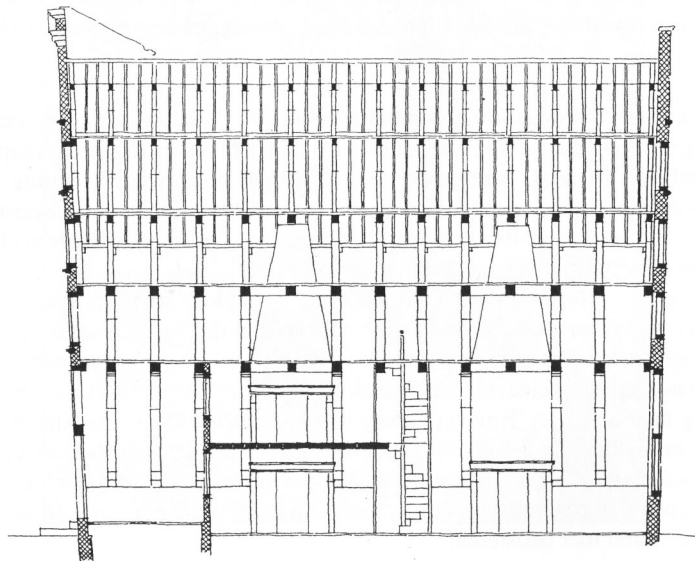
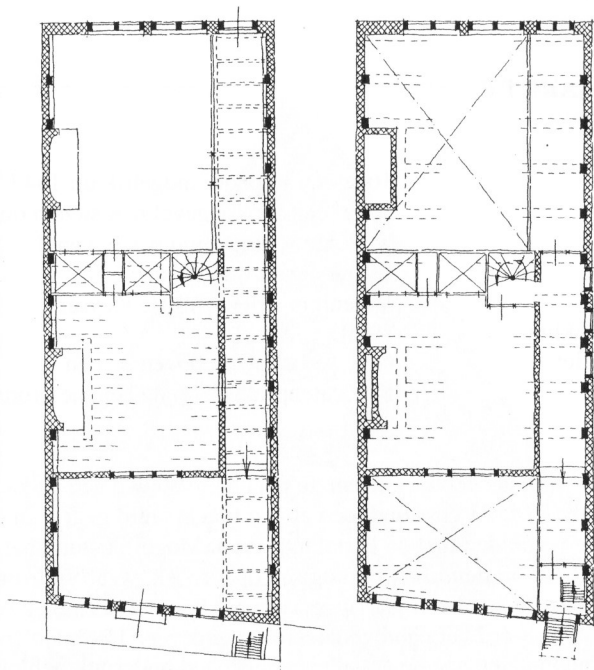
Pand:	16de-eeuws pand, mogelijk uit 1547. 16de- eeuwse topgevel met stenen onderpui, geblokte segmentboogjes boven de vensters en natuurstenen waterlijsten.
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van schenking:	1970
Huidige functie:	twee woonhuizen boven en een advocatenpraktijk op de begane grond

Korenmarkt 8 werd als een van de eerste panden gebouwd aan de kade van de Korenmarkt, die in 1558 ontstond toen er een gracht werd gegraven om de Appelhaven te verbinden met de Baadlandhaven. Mogelijk stond het pand er zelfs al voor 1558: bij dendrochronologisch onderzoek, waarbij de ouderdom van een pand aan de hand van jaarringen van het hout van een balk of houtskelet wordt vastgesteld, werd het pand gedateerd op ongeveer 1547. De 16de-eeuwse oorsprong is nog te zien aan de gevel die een stenen onderpui, geblokte segmentboogjes boven de vensters en natuurstenen waterlijsten heeft. Het pand bezit nog een volledig eikenhouten skelet en een houten kap uit het midden van de 16de eeuw.

Op de kade werd vroeger de korenmarkt gehouden. Vermoedelijk was een deel van dit grote koopmanshuis, het pand is 7,5 meter breed en 20 meter diep, oorspronkelijk bestemd voor de berging van graan, dat op de verdieping en de twee zolders werd opgeslagen. Het graan werd waarschijnlijk getransporteerd via steile insteektrapjes direct achter de voorgevel. Dit trappensysteem sloot aan op een hooggeplaatst deurtje rechts in de voorgevel.

Op de begane grond werd gewoond. De oude (woonhuis)indeling kon gereconstrueerd worden aan de hand van de sporen die bij de restauratie in 1979 werden gevonden. De begane grond was verdeeld in een voorhuis, een binnenhaard en een achterkamer. Vanuit het voorhuis liep langs de rechtermuur een gang naar achteren. Boven de gang was een insteekvloer. De binnenhaard had een insteekkamer, beide met een stookplaats. Ook de achterkamer had een grote stookplaats tegen de linkerzijmuur. Op de grens van de binnenhaard en de achterkamer was een spiltrap. De trap was waarschijnlijk opgenomen in een scheidingswand met bedsteden.

In 1733 was het pand in bezit van de kinderen van Wijnand Kloppenburg. Het pand werd hierna nog lange tijd als het pand Kloppenburg aangeduid, ook toen

Reconstructie oorspronkelijke toestand (1547):
begane grond en insteekverdieping; langsdoorsnede.

het al andere eigenaren had. Met een verponding van *f*7,10 was het een van de duurste huizen aan de Korenmarkt.

Toen in de 18de eeuw de handel en koopvaart sterk terugvielen, werd de kaashandel een belangrijke bron van inkomsten voor Hoorn. Veel grote koopmanshuizen in de stad veranderden in deze tijd in kaaspakhuisen. Ook Korenmarkt 8 werd op een gegeven moment, waarschijnlijk vanaf het einde van de 18de eeuw, gebruikt als kaaspakhuis.

Theunis Bast erfde het pand in 1808 van zijn vader Paulus Bast. Zijn weduwe liet het pand 6 jaar later veilen als kaaspakhuis met inhoud, waaronder kaasstellingen en kaaskopersgereedschappen. De Hoornse koopman Coenraad Ronnenberg kocht het voor *f*1000,-. Hij verkocht het pand in 1823 met *f*300,- verlies aan Jan Ronnenberg. In 1840 werd het pakhuis publiekelijk geveild en voor *f*3.500,- verkocht aan de winkelier Anthonij Kleintjes. De firma 'Gebroeders van Rossem' uit Rotterdam was eigenaar tussen 1862-1926. Zij deden het pand over aan de NV Graan- en Zaadhandel 'De Handelsraad Spanbroek' die er een zaadschooninrichting oprichtten en het in 1937 verkochten aan de NV 'In- en Verkoopkantoor voor den Land- en Tuinbouwbond te Haarlem'.

Sinds 1971 is de Vereniging Hendrick de Keyser eigenaar van het pand. Tijdens een restauratie in 1979/1980 kreeg het pand weer een gecombineerde bedrijfs- en woonfunctie. Beneden kwam een dokterspraktijk en boven werden twee woningen gemaakt. De schouwen werden opnieuw ingemetseld. Het hooggeplaatste deurtje werd verplaatst naar straathoogte. De topgevel werd hersteld als een getrapte puntgevel, maar oorspronkelijk zou dit ook een grote trapgevel met klimmende pilasters geweest kunnen zijn. In het metselwerk zijn aanzetten van hoekpilasters bewaard gebleven, die hierop kunnen duiden. Tegenwoordig is op de begane grond een advocatenpraktijk gevestigd.

Voorgevel Italiaanse Zeedijk 106. In het pand is sinds 1995 Speelgoedmuseum De Kijkdoos gevestigd (foto 2000).

5. ITALIAANSE ZEEDIJK 106

Rijksmonument

Pand:	17de-eeuws pand, rond 1648 gebouwd. Onderpui gepleisterd in de 19de eeuw
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	speelgoedmuseum

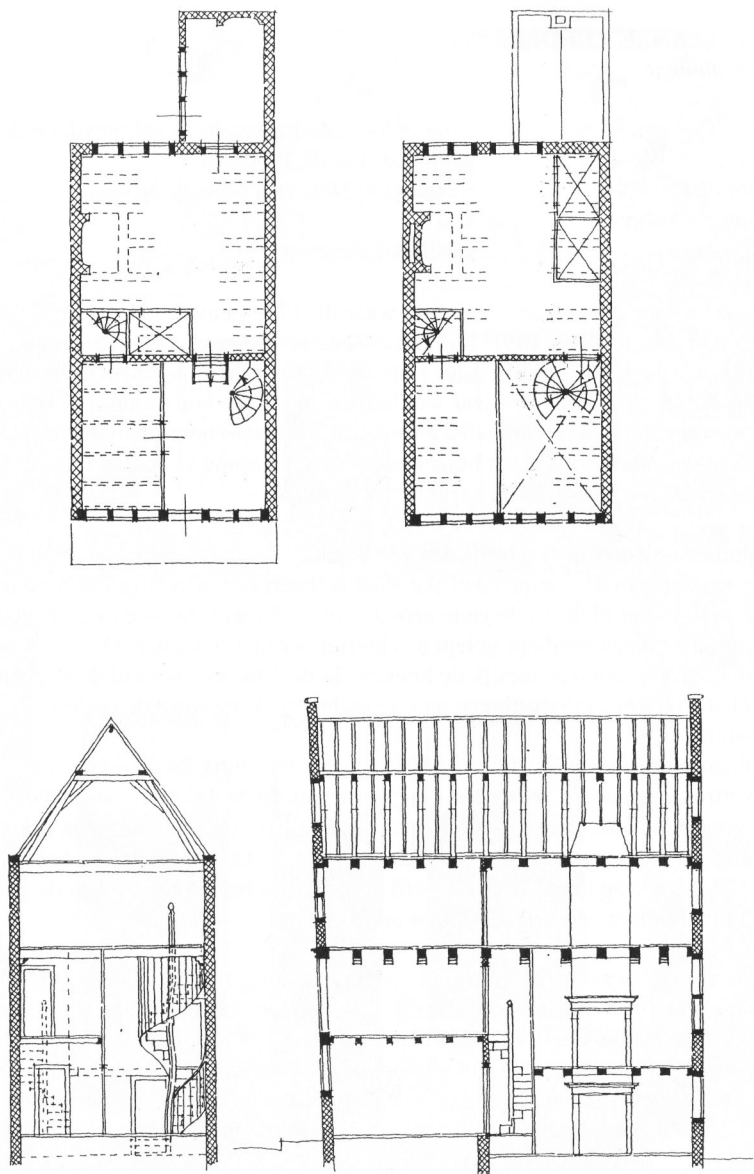
De zuidkant van de Italiaanse Zeedijk, waar dit 17de-eeuwse pand staat, werd bebouwd tussen 1648 en 1651. Italiaanse Zeedijk 106 maakt deel uit van de eerste bebouwing. Het stadsbestuur eiste in 1648 dat de uitgegeven erven aan de Italiaanse Zeedijk binnen een jaar werden bebouwd. De bouwmuren moesten een hoogte hebben van minimaal 22 voet (ca. 7 meter) onder de muurplaat. Hierdoor was men gedwongen huizen met een verdieping te bouwen, zodat het nieuwe stadsdeel een stedelijk karakter kreeg.

Ook Italiaanse Zeedijk 106 heeft een verdieping. Het pand, waarvan de indeling nog grotendeels in de oorspronkelijke staat is, heeft een afmeting van 5,50 meter breed en 10 meter diep. De begane grond is bijna 5 meter hoog en verdeeld in een voorhuis en een verdiept gelegen achterkamer met opkamer. De achterkamer was oorspronkelijk de keuken. In de 19de eeuw werd de keuken verplaatst naar een achteruitbouw aan de rechterzijde en werd de onderpui gepleisterd.

De opkamer is bereikbaar via een spiltrap in het voorhuis. In dit woon- en slaapvertrek zaten twee bedsteden langs de wand. In de 18^e eeuw werd daar een wand voor geplaatst. In de oudste situatie was in het voorhuis mogelijk ook nog een hangkamer, bereikbaar door een kleine spiltrap. De verdieping in het pand was via een spiltrap bereikbaar en werd gebruikt als bedrijfsruimte. In de gevel zit een hijsluik met een origineel strokendeurtje.

Over de vroege bewoners/eigenaars is weinig bekend. De huizen aan de Italiaanse Zeedijk werden voornamelijk gekocht door boekhouders, reders en schippers die handel dreven met de Levant en Italië. Tot het einde van de 18de eeuw woonden er veel aanzienlijke kooplieden. Daarna raakte de straat in verval en werden er veel panden afgebroken. Pas in de jaren zeventig van de 20ste eeuw werd het gebied gerehabiliteerd door het opknappen en nieuw bouwen van panden.

Rond 1900 hield de weduwe Snelten varkens op het achtererf van Italiaanse Zeedijk 106. In de jaren twintig van de vorige eeuw was het pand in gebruik bij D. Hoogland, kruidenier en melkslijter. De gemeente kocht het woonhuis met

Reconstructie oorspronkelijke toestand:
begane grond en insteekverdieping;
dwarsdoorsnede over het voorhuis en
langsdoorsnede.

erf in 1962 van P. Haverbusch voor f6000,-. In 1964 vroeg gebruiker J. Aaij toestemming voor het aanbrengen van drie versnaperingautomaten aan de gevel. Tussen circa 1976 en 1980 was het een pannenkoekenhuis, daarna tot 1995 alleen woonhuis. Sinds 1995 is er een speelgoedmuseum in het pand gevestigd, gerund door de bewoonster van het pand. Het pand werd in 1987 aangekocht door de Vereniging Hendrick de Keyser.

Interieur met spiltrap, 1992.

Voorgevels Binnenluiendijk 3 en 4 rond 1904.

6. BINNENLUIENDIJK 3 EN 4

Rijksmonumenten

Panden:	twee 17de-eeuwse panden. Nummer 3 heeft een van zijn top beroofde vroeg 17de-eeuwse gevel en een houten pui
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van schenking:	1998
Huidige functie:	woonhuizen

De Binnenluiendijk werd aangelegd toen in 1576 een nieuwe haven werd gemaakt, de Karperkuil. De dijk heette toen nog Luiendijk, volgens de kroniek van Velius vanwege het werk dat onder andere door storm en slecht weer 'seer luy of langzaam voortging'. Nadat in 1608 de Buitenluiendijk werd gegraven kreeg de dijk de naam Binnenluiendijk. Tussen 1615 en 1649 is de dijk volledig bebouwd. De panden nummer 3 en 4 dateren uit deze tijd. In de deurkalk van nummer 3 staat het jaartal 1624.

Nummer 3 heeft een van zijn top beroofde vroeg 17de-eeuwse gevel en een houten pui. Het is een pand met verdieping met een deur in de gevel waar goederen door naar binnen gehesen konden worden. Op de begane grond werd gewoond. Inwendig heeft het pand een houtskelet, een spiltrap en een voorhuis met een smalle zijkamer met insteek. Het kamertje op de insteek is door het oorspronkelijke oude eiken schotwerk van het voorhuis gescheiden. Vroeger was dit een hangkamer. In het achterhuis is een galerij. Nummer 4 is een 17de-eeuws pakhuis.

In loop van de negentiende eeuw werden er veel panden aan de Binnenluiendijk afgebroken. Tegenwoordig zijn de nummers 3 en 4, samen met nummer 2, waar de kamer van de West Indische Compagnie in gevestigd was, de enig overgebleven panden van de oorspronkelijke bebouwing.

Aan het begin van de twintigste eeuw werd nummer 3 bewoond door de weduwe C. Tol. Zij hield er dieren. Zij kreeg in 1902 toestemming voor het maken van een paardenstal in een bij haar boerderij staande loods. In 1922 werd de weduwe voor de derde keer aangeschreven dat zij de koegoot schoon moest houden en de varkensmest elke dag moest verwijderen. Nummer 4 was in ieder geval tussen 1912 en 1928 in gebruik bij de scheepstimmerlieden Kaat. Ook was er een ansjovisinsleggerij in gevestigd en gebruikte de Visserij-inspectie het als pakhuis.

In 1946 was nummer 3 eigendom van de heer J.E. de Visser, die het pand tegenwoordig nog bewoont. Hij heeft het pand laten restaureren. In 1946 werd

*Voorhuis van museum „Huis 1624“ Binnenluiendijk Hoorn.
Links boven galerij en comptoir. De vensters op de achtergrond
geven uitzicht op het achterhuis.*

Interieur Binnenluiendijk 3, ca.1970.

de achtergevel van nummer 3 vernieuwd en werd er een badkamer met inrichting gemaakt. Architect was F.B. Jantzen uit Amsterdam. De heer De Visser kocht nummer 4 in 1958, dat na meer dan een eeuw te zijn gebruikt als schuur toen niet veel meer dan een bouwval was. Begin jaren zestig werd het pand gerestaureerd. Er werden drie kamers in het pand gemaakt, een eetkamer, een werkkamer en een mooie kamer. Daarboven kwam een grote zolder. De entree werd via nummer 3 gemaakt, de voordeur van nummer 4 werd afgesloten.

De panden werden in 1998 door de eigenaar geschonken aan de Vereniging Hendrick de Keyser.

Voorgevels Binnenluiendijk 3 en 4 na restauratie. Links nummer 2, de voormalige kamer van de West Indische Compagnie.

Voorgevels Bossuhuizen in 1893, alledrie zonder trapgevel.

7. BOSSUHIUZEN : GROTE OOST 132, SLAPERSHAVEN 1 EN 2 Rijksmonumenten

De Slapershaven werd bebouwd nadat in 1576 een nieuwe haven, de Karperkuil, was aangelegd. Daarvoor grensde de Slapershaven aan de Zuiderzee. Bij Grote Oost 132, waarvan de voordeur oorspronkelijk ook aan de Slapershaven lag, staat het jaartal 1612 in de zijgevel. Slapershaven 1 en 2 dateren zeer waarschijnlijk ook uit deze tijd. De huizen lijken qua constructie op elkaar en hebben alledrie sleutelstukken met dezelfde afbeelding, een omgekruld acanthusblad.

De Bossuhuizen zijn, net als West 50, gebouwd toen tussen de Republiek en Spanje het Twaalfjarig bestand (1609-1621) van kracht was. In de zijgevel van Grote Oost 132 is het wapen van prins Maurits, de toenmalige stadhouder, gemetseld. Uit ca. 1612 dateren vermoedelijk ook de gebeeldhouwde friezen op de voorgevels, waaraan de panden hun naam te danken hebben. Op de friezen wordt de slag op de Zuiderzee, die in 1573 plaatsvond, uitgebeeld. Tijdens deze zeeslag werd de vijandelijke Spaanse vloot onder leiding van de graaf van Bossu op het Hoornse Hop verslagen door de geuzen. Bossu werd hierbij gevangen genomen.

De Bossuhuizen bezaten oorspronkelijk waarschijnlijk alledrie een trapgevel, die later vervangen werd door een eenvoudige lijstgevel. Alleen bij Slapershaven 1 is in 1897 weer een trapgevel aangebracht.

Grote Oost 132

Pand:	pand uit 1612. Voorgevel met fries uit 1612 en lijstgevel met gesneden consoles in kroonlijst van rond 1800
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	woonhuis

Grote Oost 132 is het grootste van de drie Bossuhuizen met een afmeting van 6,30 meter breed bij 10 meter diep. In het pand is de oorspronkelijke indeling nog aanwezig. De begane grond is meer dan vier meter hoog. Hier bevindt zich een voorhuis met stookplaats en aan de linkerkant een afgescheiden zijkamer. Boven de zijkamer ligt een hangkamer die oorspronkelijk via een laddertrapje vanuit het voorhuis te bereiken was.

Op de begane grond ligt ook een verdiept gelegen keuken met een stookplaats en een opkamer erboven. De keuken heeft een pothuis aan het Grote Oost en een kleine provisiekelder, die is uitgegraven onder de vloer van het voorhuis.

Vorgevels Bossuizen na restauratie. De voordeur van Grote Oost 132 bevindt zich in de zijgevel, 1992.

De verdieping heeft een houtskelet. De verdieping, die helemaal in gebruik was als bergzolder, was vermoedelijk via een ladder vanuit de hangkamer bereikbaar.

Aangenomen wordt dat het pand aan de kant van de Slapershaven oorspronkelijk een trapgevel had met daaronder een houten pui met ingang. Rond 1800 werd de trapgevel aan de Slapershaven vervangen door een lijstgevel met vier gesneden consoles in de kroonlijst. Aan het Grote Oost kwam een ingang met dubbele deuren en een bovenlicht in Lodewijk XVI-stijl. Bij de herbouw sneuvelen waarschijnlijk delen van het fries. De overgebleven brokstukken werden opnieuw in de gevel aangebracht. Het middengedeelte met tekst werd vermoedelijk toen pas geplaatst.

Rond 1834 was Grote Oost 132 in gebruik als bakkerij met een grote broodoven in de keuken. De bakkerij was van de weduwe van Klaas Vader. Tussen 1882 en 1885 werd er sterke drank verkocht in de winkel van Jan Opmeer. De familie Opmeer, huisschilders van beroep, bleef tot 1965 eigenaar van het pand. De gemeente kocht het pand in dat jaar voor f20.000,- van de weduwe van P.F. Opmeer.

In 1987 werd het pand eigendom van de vereniging Hendrick de Keyser. Zij liet in 1990 het gevelfries aan de zijde van de Slapershaven herstellen.

Slapershaven 1

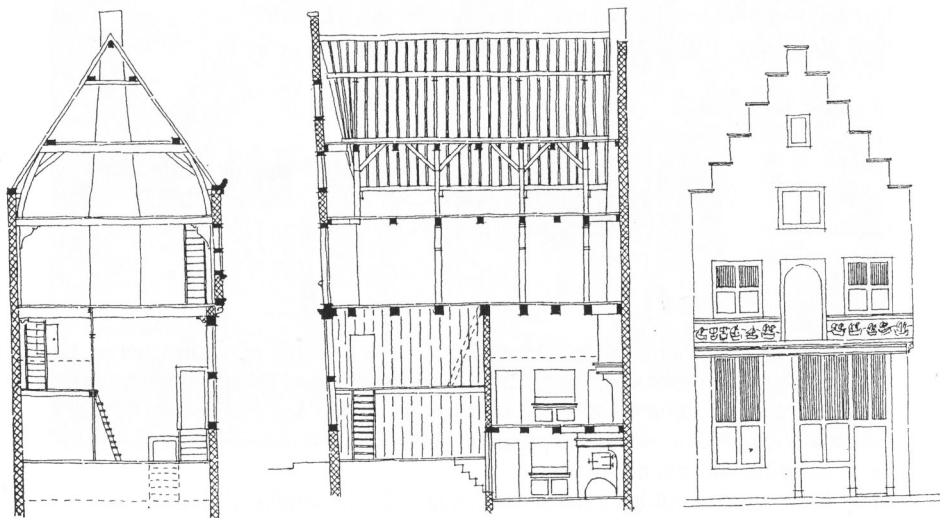
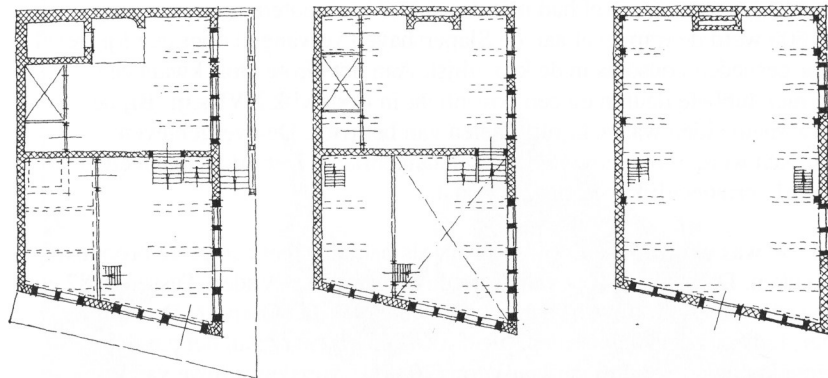
Pand:	gebouwd in 1612. Voorgevel met 17de-eeuws fries, onderpui van rond 1800 en trapgevel uit 1897.
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	woonhuis

De oorspronkelijke indeling van Slapershaven 1 is moeilijk te reconstrueren. Het pand is 5,5 meter breed en 8 meter diep. De begane grond heeft een kelder onder de rechterzijde. De binnenhaard lag waarschijnlijk ook aan deze kant. Dit is af te leiden uit een grote schouwtraveiling in de oude balklaag boven de begane grond. De verdieping had een houtskelet.

In de 18de eeuw wordt het pand in koopakten "De Gezondheit" genoemd en was het met het pand Grote Oost 130 samengevoegd.

Op een foto uit 1893 is door gebroken ruiten een insteekvloer te zien in het linkergedeelte van de begane grond. De vloer liep door over de voordeur. Het huis werd in die tijd niet bewoond en verkeerde in slechte toestand.

In 1897 werd het huis, in opdracht van de gemeente, vanaf het gevelgedeelte boven het fries helemaal opnieuw opgetrokken met een trapgevel in

Reconstructie oorspronkelijke toestand Grote Oost 132 (1612): begane grond, insteekniveau en verdieping; dwarsdoorsnede over het voorhuis, langsdoorsnede en aanzicht voorgevel.

neorenaissancestijl. Cornelis Springer (1817-1891), schilder van stadsgezichten, gaf het huis op een schilderij uit 1875 al met een trapgevel weer, maar dit was toen niet de bestaande toestand. De kap is rond 1830 afgewolfd. Op een aquarel uit 1874, waarschijnlijk een voorstudie voor het schilderij, beeldde hij het pand met een lijstgevel af. Het schilderen van fantasiecomposities was een kenmerk van Springers werk.

De onderpui, die rond 1800 zo was gemaakt, werd hersteld in de bestaande toestand. Het fries werd opnieuw aangebracht. Het oude gevelvers werd hierbij opnieuw uitgehakt in een nieuwe stenen balk.

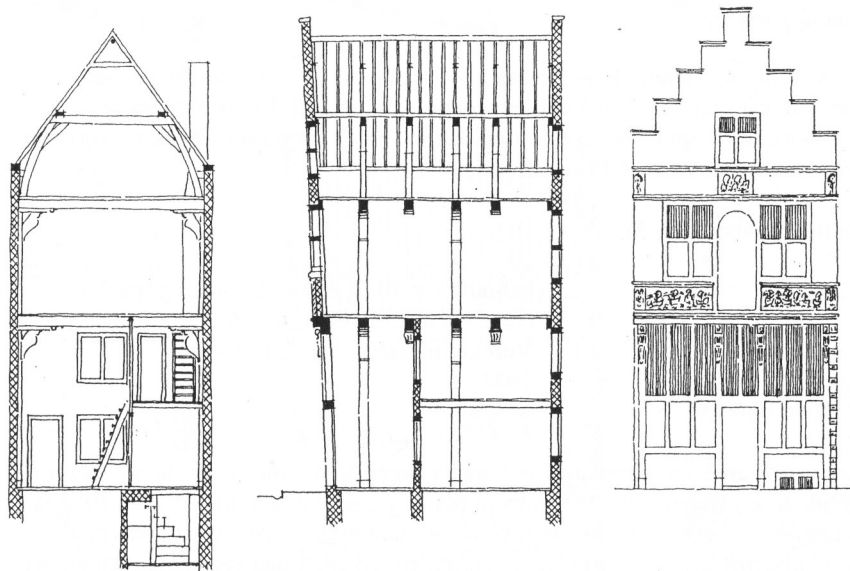
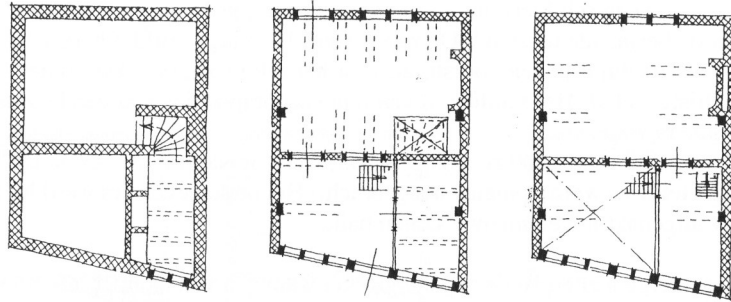
Op het rechtergedeelte van de begane grond kwam een woonkamer, die door een klein halletje van de voordeur werd afgescheiden. Links van de voordeur kwam een smalle keuken. Het achtergedeelte werd verdeeld in een bedstede, een berghok, een kast en een privaat. Een open galerij boven de keuken en het achtergedeelte zag uit op de woonkamer. De verdieping kreeg twee slaapvertrekken.

De Vereniging Hendrick de Keyser kocht het pand in 1987 van de gemeente aan. Het fries werd in 1990 opnieuw gepolychromeerd. Het beeld van de eenhoorn werd opnieuw geplaatst op de top van de trapgevel. Dit beeld was nog een overblijfsel van het 17de-eeuwse huis.

Slapershaven 2 (en 3)

Pand:	gebouwd in 1612. Pui met houten gesneden consoles in 17de-eeuwse stijl
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	woonhuis

Dit pand is met een afmeting van 5 meter breedte en 7 meter diepte het kleinste van de drie panden. Aan de hand van opmetingstekeningen uit 1950 en 1952 is het pand voor een groot deel te reconstrueren. Op de begane grond was een voorhuis, met hierin rechts een afgescheiden zijkamer met daaronder een kelder. De kelder is nog intact. Waarschijnlijk bevond zich boven de zijkamer een hangkamer. Er was een binnenhaard met een stookplaats aan de rechterzijde. Boven de binnenhaard zat een insteekkamer met mogelijk een stookplaats. De insteek- en hangkamer waren vermoedelijk bereikbaar via laddertrapjes. Het pand heeft een houtskelet dat op de verdieping nog maar gedeeltelijk intact is. De verdieping werd in ongeveer 1800 verlaagd waarbij de stijlen van het houtskelet afgezaagd werden. Het huis is hierdoor lager dan de andere twee Bossupanden.

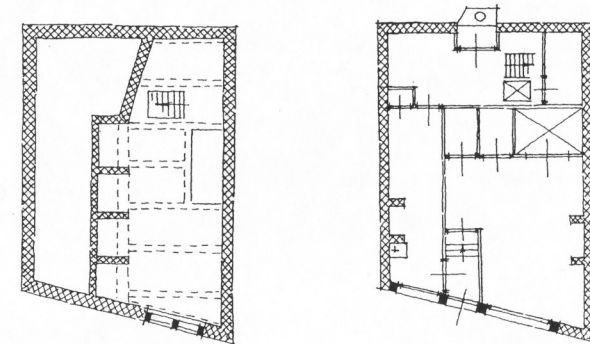

Reconstructie oorspronkelijke toestand Slapershaven 2: kelder, begane grond en insteekverdieping; dwarsdoorsnede over het voorhuis, langsdoorsnede en aanzicht voorgevel.

Een aardig gegeven is, dat het pand in de 19de eeuw een aantal jaren eigendom is geweest van Johannes Bleys, de vader van de architect A.C. Bleys. In 1925 werd de toenmalige eigenaar Polak aangeschreven om het pand te verbeteren. De gemeente kocht het vervallen pand in 1942 aan, samen met nummer 3 waarmee het toen al inwendig verbonden was. Zij wilde hiermee de bijzondere gevel behouden. In 1949 werd het pand onbewoonbaar verklaard.

Nadat het pand in 1952 weer eigendom werd van de erven van de laatste eigenaar Polak, nam de Vereniging Oud Hoorn zo spoedig mogelijk contact op met de nieuwe eigenares. Tussen 1954 en 1956 werd het pand gerestaureerd door de architect V.J. Polman. Het voorhuis werd daarbij uitgebreid en kreeg een 17de-eeuws uiterlijk met een plavuizenvloer en een nieuwe spiltrap. De binnenhaard werd tot keuken verbouwd. De woonkamer kwam in nummer 3. Ook de dichtgetimmerde gevelpui werd weer in de 17de-eeuwse stijl teruggebracht. Daarbij werden nieuw gesneden consoles aangebracht. De buitenste twee consoles zijn wel origineel. Na de restauratie werd het huis weer bewoonbaar verklaard.

De gemeente kocht het huis in 1960 van R. Polak voor f20.000,-. De Vereniging Hendrick de Keyser nam de panden in 1987 van de gemeente over. In 1990 werd het fries hersteld.

Slapershaven 1: toestand voor de restauratie naar een opmeting uit 1950: kelder en begane grond.

Het Grote Oost in 1962.

8. GROTE OOST 82 EN 84

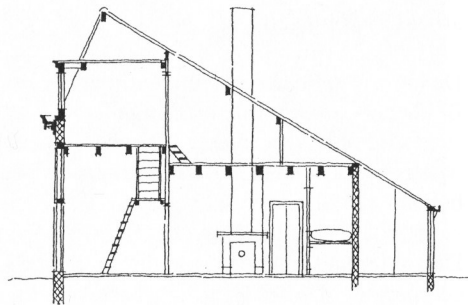
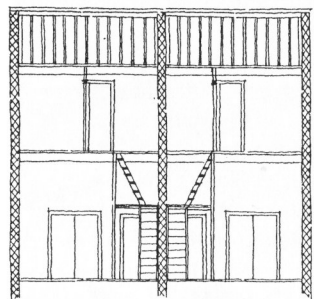
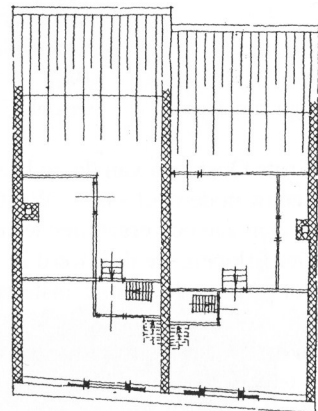
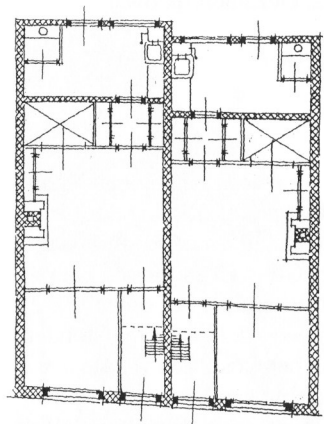
Panden:	2 panden gebouwd in 1842. Gezamenlijk dwars zadeldak met lijstgevel
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	woonhuizen

Het Grote Oost, een van de oudste straten van de stad, was tot het einde van de 18de eeuw onderdeel van de Westfriese Omringdijk. Dit oude dijkarakter is nog te zien aan de verschillende stegen, die aan beide kanten van de straat naar beneden aflopen. De dijk werd in 1420 bestraat. Het Grote Oost ontwikkelde zich tot een van de voornaamste straten van de stad. Vooral op het gedeelte dichtbij de Rode Steen werden grote herenhuizen gebouwd. Rond 1731 stonden er van de 20 duurste woonhuizen in Hoorn er 10 aan het Oost. Een van de mooiste was nummer 43, het huis van de regent Nanning van Foreest, die bij zijn dood ruim 1,2 miljoen gulden naliet. Maar er stonden ook toen al niet alleen grote panden, maar ook verschillende kleinere huisjes, waarin minder rijke burgers woonden.

De nummers 82 en 84, twee eenvoudige arbeidershuisjes onder een gezamenlijk dwars zadeldak met een lijstgevel, dateren van een eeuw later. Zij werden volgens de kadastrale gegevens in 1842 gebouwd. Na het economische verval van de stad in de tijd daarvoor waren veel panden in de stad gesloopt. De hierdoor ontstane gaten werden in de negentiende eeuw opgevuld met goedkope arbeiderswoningen.

De huisjes hebben een gelijke afmeting van 4 meter breed en 9,5 meter lang. Beide hadden dezelfde indeling met een 3,40 meter hoog voorhuis aan de straatzijde met daarin een afgescheiden zijkamer. Daarachter lag een woonvertrek waarin tegen de achterwand een bedstede geplaatst was. Ook bevond zich daar een schoorsteen. Een kleine speelkeuken met privaat bevond zich onder een afhang van het flauw aflopende zadeldak voorbij de achtergevel. De zolder had aan de voorzijde een kleine kamer met dakkapel, met daarachter een berging. De zolder was te bereiken door gedeeltelijk wegklapbare laddertrapjes.

Over de eigenaars/bewoners is niet veel bekend. In de jaren twintig van de vorige eeuw woonde in nummer 82 een timmerman en in nummer 84 achtereenvolgens een timmerman en een houtrijder. De huisjes werden in 1966 door de gemeente aangekocht voor f8000,-. Nadat ze onbewoonbaar waren verklaard, werden ze in 1979 door de gemeente gerestaureerd. Tijdens de

Reconstructie oorspronkelijke toestand:
begane grond en zolder; dwarsdoorsnede over de voorhuizen en langsdoorsnede
over nr. 84.

restauratie in 1979 werd de achtergevel naar achteren geplaatst, waardoor de woonkamer werd uitgebreid met de voormalige spoelkeuken. Door een wijziging in de dakhelling kwam op zolder meer ruimte beschikbaar. In 1987 werden de huisjes aangekocht door de Vereniging Hendrick de Keyser.

Voorgevels Grote Oost 82 en 84 in 1992.

Schoolsteeg 7 voor restauratie: voorgevel en zijaanzicht 'afgesneden' zadeldak.

9. SCHOOLSTEEG 7

Rijksmonument

Pand:	17de-eeuws ondiep hoekpand met hoog, aan de achterkant 'afgesneden' zadeldak
Eigendom:	Vereniging Oud Hoorn
Jaar van aankoop:	1952
Huidige functie:	winkel

De naam Schoolsteeg of Schoolsteech komt op alle oude stadsplattegronden voor. Vlakbij of in de steeg lag waarschijnlijk een school. Tegenwoordig staan in de steeg 11 panden, waaronder zeven beeldbepalende en één monument: Schoolsteeg 7, een nogal typisch 17de-eeuws hoekpand.

Het pand heeft een hoog zadeldak, dat aan de achterkant lijkt te zijn afgesneden. De linkerzijgevel staat in de Trommelstraat. Het gebouw loopt naar de rechterkant toe in een soort punt, met daaraan een uitbouwetje. Het pand is hierdoor zeer ondiep: de vloeroppervlakte bedraagt 22 m². Het pand heeft twee verdiepingen.

Het is (nog) niet bekend of het pand ooit bewoond is geweest. Wel zijn de eigenaren tot in 1787 achterhaald, hoewel niet altijd duidelijk is waar zij het pand voor gebruikt hebben. Ene Jan de Lange werd op 30 januari 1787 eigenaar van het pand. In 1833 overleed zijn weduwe Jacomina van der Veen, die het pand erfde, in Meppel. Het pand kwam in handen van haar neef Jacob van der Veen, een koperslager in Amsterdam. Van der Veen verkocht het een jaar later voor f75,- aan Abraham du Mosch uit Hoorn.

Abraham had samen met zijn broer Mozes David een handel in ijzer en andere metalen en in scheepsbehoeften e.d. Deze firma werd na het overlijden van Abraham in 1839 ontbonden. Mozes David kreeg het pand dat inmiddels f180,- waard was. Toen Mozes David in 1865 overleed, werd Joseph Mozes du Mosch de eigenaar. Joseph verhuisde in 1871 naar Amsterdam, maar bleef eigenaar van het pand. Hij werd in 1904 aangeschreven door de gemeente dat de gevel en de pakhuizen nrs. 7/9 inwendig zulke gebreken vertoonden dat herstel noodzakelijk was. In 1911 had hij het pand verhuurd aan C.H. Zaal die bierverlof in de nummers 7/9 kreeg.

De kinderen van Joseph du Mosch verkochten het pand na zijn dood aan de antiquair Gerardus Antonius Vlekke. De toestand van het pand was nog steeds niet best want de gezondheidscommissie adviseerde in 1914 om Vlekke aan te schrijven de muren te vervangen of het pand geheel af te breken. Omstreeks 1923 kreeg de weduwe J. Takken een vergunning voor het uitstellen van speelgoederen op de stoep voor het pand. De gemeente Hoorn gaf Vlekke in 1938 opdracht om het dan bouwvallige pand zo snel mogelijk te slopen. De

Schoolsteeg 7, 2001.

eigenaar wendde zich tot Oud Hoorn en er werd een “snelrestauratieplan” gemaakt en uitgevoerd: ‘slopen, stutten en opbouwen ondergevel, muren voegen, nieuwe deuren, luiken en glaswerk, reparatie kozijnen’.

In 1941 werd Joseph Jansing uit Eindhoven de eigenaar. Hij verkocht het voor hem ‘lastige bezit’ in 1952 aan de Vereniging Oud Hoorn. Oud Hoorn liet het pand in 1953 en 1954 restaureren door de architect V.J. Polman. Aan de buitenkant werden de gevel, het dak en de goten opgeknapt en werd de schoorsteen opnieuw opgetrokken. Binnenin werd een spiltrap gemaakt en een schouw gemetseld tegen de zijmuur van de Trommelstraat.

De nieuwe huurder de heer van Petten verhuisde een gedeelte van zijn winkel in antiques naar het pand. In 1975 werd de heer C.G.M. Mels huurder van de benedenverdieping van het pand. Hij vestigde er een goud- en zilversmederij. De bovenverdieping werd na een opknopbeurt in 1980 door Oud Hoorn in gebruik genomen als vergaderlocatie.

In 1983 werd de benedenverdieping gehuurd door J. Menses voor zijn houtverwerkingsbedrijfje. Na twee jaar werd de poppen- en curiosazaak Jottum de nieuwe huurder. Hieraan werd ook de bovenverdieping verhuurd. Tegenwoordig is 't Oude Geveltje, een winkel in antieke poppen en ander speelgoed, er gevestigd.

Buurtje 1 en 2 voor restauratie. Buurtje 1 werd in 1977 onbewoonbaar verklaard.

10. BUURTJE 1 EN 2

Panden:	gebouwd in 1867
Eigendom:	Vereniging Oud Hoorn
Jaar van aankoop:	1988
Huidige functie:	woonhuizen

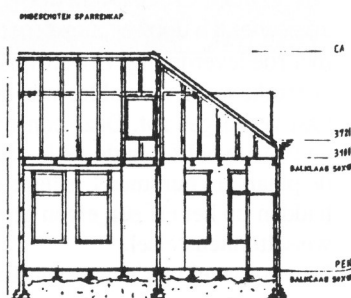
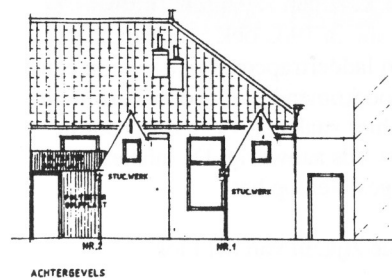
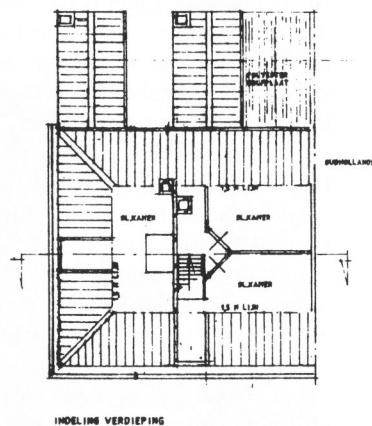
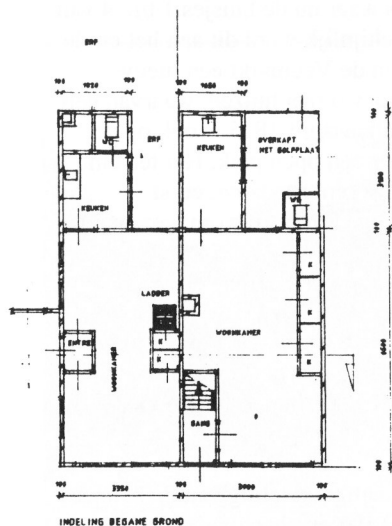
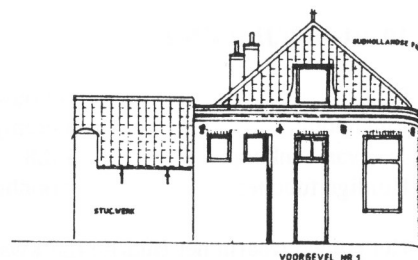
Het gebied waarin het Buurtje ligt kwam in 1508 en de jaren daarna binnen de stadswallen te liggen. In 1562 werd op de plaats waar nu de huisjes 1 t/m 4 van het Buurtje staan een pesthuis gebouwd. Waarschijnlijk werd dit aan het einde van de 16de eeuw al weer afgebroken toen er aan de Veemarkt een nieuw pesthuis kwam. Later is het gebied volledig bebouwd met huizen, waarvan een deel tussen 1806 en 1815 gesloopt werd. Op een kaart uit 1823 is ook op de plaats van de vier woningen aan het Buurtje weer een open plek. Het terrein werd pas weer bebouwd in 1867, toen Hendrik Bierenbroodspot, eerst timmerman en later aannemer, hier vier eenvoudige arbeiderswoningen onder een gezamenlijke kap neerzette.

Het terrein had hij in 1848 samen met zijn zakenpartner Herman de Waal gekocht. Nadat hun gezamenlijke steenkoperij in 1866 werd opgeheven, kreeg Hendrik het stuk grond bij de boedelscheiding toegewezen. De vier huisjes kregen de huisnummers 74a, 74b, 74c en 74d. Anna Maria Bierenbroodspot, weduwe van Hendrik Maas en melkverkoopster van beroep, erfde de vier panden na het overlijden van haar vader in 1891.

Uit het woningonderzoek van 1903 kan de toenmalige indeling van de huisjes afgeleid worden. Buurtje 2 had twee vertrekken. Het ene had een afmeting van 2,90 m lengte bij 2,40 m breedte, het andere was 3,90 m x 2,90 m. Beide vertrekken waren 2,90 m hoog. In het grootste vertrek waren twee bedsteden afgescheiden door een kast met schotwerk. In de kozijnen zaten schuiframen met roedeversdeling. Boven was een bergzolder, die in 1903 ook als slaapplek gebruikt werd. De zolder was bereikbaar via een laddertrapconstructie die in een kast verborgen zat. Deze constructie was veel voorkomend in dit soort huizen uit de tweede helft van de 19de eeuw. Later kwam hier vaak een vaste trap voor in de plaats. In nummer 1 is deze constructie nog steeds aanwezig. De huisjes hadden op het erf een eigen privaat dat was aangesloten op het wisseltonnenstelsel.

De voorgevel met entree van Buurtje 1 zat aan de zijkant van het blok.

In 1916 werd melkverkoper Evert Maas, de zoon van Anna, eigenaar. Jan Schermerhorn, de schoonzoon van Evert, kreeg de panden in 1926 bij de

boedelscheiding. In 1977 verkocht hij nummer 1, 2 en 3 voor f66.000,- aan de gemeente Hoorn. Nummer 4 verkocht hij al eerder aan een particulier. Nummer 1 werd in 1977 onbewoonbaar verklaard.

In 1988 werden nummers 1 en 2 voor f100,- per stuk aangekocht door de Vereniging Oud Hoorn. Ook de steeg en het poortje naast het hoekpand werden aangekocht. De beide pandjes werden in datzelfde jaar gerestaureerd naar een plan van architect T. Hol. Hierbij werd het achtergedeelte van de huisjes opnieuw opgetrokken met nieuwe bergingen op het erf. Buurtje 1 kreeg een slaapkamer in de aanbouw. De badkamer en het toilet kwamen achter de entree. De woonkamer kreeg een open keuken. Boven bleef een bergruimte. Buurtje 2 kreeg een toilet en badkamer in de aanbouw, een open keuken in de woonkamer en een slaapkamer boven. In 1989 werden de panden officieel in gebruik genomen door de nieuwe huurders. In 1991 kon er bij de beide pandjes extra grond worden aangekocht.

Op het terrein naast en achter de huisjes, voorheen braakliggend, wordt momenteel een heel nieuw woningencomplex opgetrokken.

Buurtje 1, 2, 3 en 4 in 2001.

Toestand voor restauratie met gevels, doorsneden en plattegronden, 1988.

Onder de Boompjes 8, ca.1904.

11. ONDER DE BOOMPJES 8

Rijksmonument

Pand:	17de-eeuws pand met luifel en pothuis
Eigendom:	Vereniging Oud Hoorn
Jaar van aankoop:	1919
Huidige functie:	woonhuis

Dit 17de-eeuwse huis met luifel en pothuis behoort mogelijk tot de vroegste bebouwing aan de Onder de Boompjes, de noordelijke kade van de Turfhaven tussen de Achterstraat en de Pakhuisstraat. Deze kade werd in 1602 voor het eerst bestraat en werd toen de Nieuwe Turfhaven genoemd. In de 18de eeuw kreeg de kade de naam Onder de Boompjes.

Onder de Boompjes 8 had oorspronkelijk waarschijnlijk een topgevel die vermoedelijk rond 1800 werd gesloopt.

De eigenaars zijn bekend vanaf 1830. Eigenaresse was toen de weduwe van Cornelis Sleutel, die niet zelf in het pand woonde. Er woonde in 1830 zelfs niemand in het pand. 7 jaar later kocht Daniël de Logie senior het pand. Hij woonde er zelf met zijn vrouw Eitje Gans tot aan zijn dood in 1844. Eitje Gans bleef er nog een tijd wonen en in 1846 werd het huis overgeschreven op haar naam. In een onbekend jaar werd het verkocht aan Anthony Hout, die een herberg op het Grote Noord had. Hij ging er niet zelf wonen en dit was ook bij de volgende eigenaren het geval. Cornelia Blauw kocht het pand als geldbelegging in 1884 en een jaar later kwam het op naam te staan van haar dochter Grietje Blauw, die in Amsterdam woonde.

Begin 1919 werd het pand voor f1.200,- van Grietje Blauw aangekocht door de Vereniging Oud Hoorn. Dit om te voorkomen dat het huis zou worden ingericht als pakhuis voor een schildersbedrijf. Het pothuis en de luifel zouden dan waarschijnlijk gesloopt zijn. Door de aankoop werd het pand volgens Oud Hoorn van een 'wissen ondergang' gered.

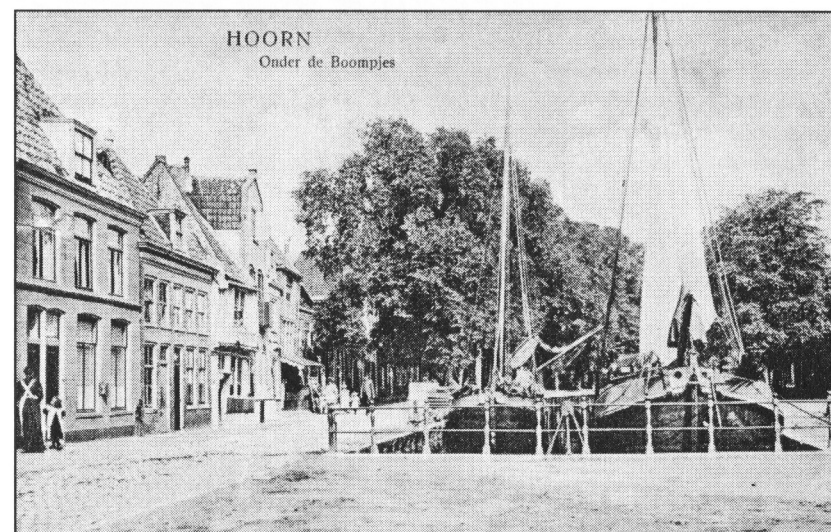
Het huis werd in eerste instantie in tweeën verhuurd, maar dit werd al snel door de gemeente verboden en in 1923 werd de bovenwoning ontruimd. Het huis kreeg in dat jaar een nieuwe luifel en een nieuw dak op het pothuis. In 1925 werden de goten, de schoorsteen en de binnenmuur vernieuwd. In de jaren daarna werd het pand regelmatig opgeknapt, zo werden onder meer een WC en waterleiding aangebracht. Een grote opknopbeurt onder leiding van de architect Y. Hangelbroek kreeg het pand in 1975, waarbij onder andere het dak werd vernieuwd. De architect deelde het pand van binnen bovendien zo in dat het bewoond kon worden door twee alleenstaanden. De Stichting Onderdak regelde de verhuur. In 1982 werd deze stichting opgeheven en verhuurde Oud Hoorn het

Voorgevel Onder de Boompjes 8, 2001.

pand rechtstreeks aan de bewoners. Ook werd in dat jaar de luifel weer vernieuwd. Twee jaar later kocht Oud Hoorn van de gemeente een stuk grond van 28 m² achter het pand aan, zodat onder meer een tuin aangelegd kon worden. Oud Hoorn besloot, toen in 1984 de huurovereenkomst met de twee toenmalige huurders was beëindigd, het pand in zijn geheel aan een nieuwe huurder te verhuren.

In de achtergevel werden in 1988 twee tuindeuren aangebracht en in de tuin werd een houten berging geplaatst. In 1996 werd nog eens 10 m² grond bij het pand aangekocht.

Onder de Boompjes, ca.1900.

Achterstraat 2, ca. 1900. Het voormalige Doelencomplex is in gebruik als hotel.

12. ACHTERSTRAAT 2: DE DOELEN

Rijksmonument

Pand:	pand met eenvoudige houten gootlijst middengedeelte gebouwd in 1615, herkenbaar aan de vier brede traveeën in het midden linkergedeelte: 1648 rechtorgedeelte: 1779
Eigendom:	Vereniging Hendrik de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	woningen

Het stadsbestuur van Hoorn kocht in 1527 van het Mariaklooster een terrein aan de Achterstraat. Dit terrein lag sinds de stadsuitbreiding van 1508 binnen de stad. Het terrein werd daarna door het Sint-Jorisgilde en het Sint-Sebastiaansgilde gebruikt om te oefenen in het (boog)schietsen. Bij het Sint-Jorisgilde waren de voet- of kruisboogschutters aangesloten en bij het Sint-Sebastiaansgilde de handboogschutters. Dit laatste gilde kreeg in de 16de eeuw geweren in plaats van bogen. Twee bewaard gebleven natuurstenen poortjes in de stadsmuur gaven toegang tot de schietbanen.

De Doelengebouwen, waar de schutters vergaderingen en feestmaaltijden hielden, lagen oorspronkelijk aan de Oude Doelenkade. In 1564 werd aan het Schietterrein in de Achterstraat het eerste gebouw van het Sint Sebastiaansgilde neergezet. Het gebouw van het Sint Jorisgilde werd rechts hiervan gebouwd in 1585, in de vorm van een dwarsgebouw met verdieping.

In 1615, tijdens het Twaalfjarig Bestand, werd het gebouw van het Sint Sebastiaansgilde grondig verbouwd. Qua afmeting bleef het ongeveer hetzelfde als het gebouw uit 1564: 15,5 bij 7 meter. Het pand kreeg een nieuwe rijkbewerkte gevel, verdeeld in vier brede traveeën. De ingang kwam in de meest linkse travee en werd gevormd door het natuurstenen Sint Sebastiaanspoortje. Boven op het poortje wordt door een beeldengroep het martelaarschap van Sint Sebastiaan uitgebeeld.

De oorspronkelijke indeling is goed bewaard gebleven. De gelijkstraatse gang achter het poortje loopt door naar het achterterrein. Onder de rest van het gebouw ligt een kelder. De begane grond ligt hierdoor hoger dan de straat en is vanuit de gang bereikbaar via een korte steektrap. Rechts naast de ingang, achter het tweede venster ligt een klein kamertje, vroeger waarschijnlijk de garderobe. Tegen de achtergevel ligt het trappenhuis, ter hoogte van het tweede venster. Oorspronkelijk was dit een houten spiltrap, die in 1983 werd vervangen door een nieuwe trap. De rest van het gebouw wordt in beslag genomen door de zaal. De zaal liep door naar de achtergevel. Hier was rechts een stookplaats.

Voorgevel Achterstraat 2, 2000.

Tegen de achtergevel staat een kleine dwarsvleugel met een houtskelet en een trapgevel. Dit gedeelte dateerde uit 1600 en werd in 1615 niet afgebroken. Op de begane grond was waarschijnlijk de keuken en op de verdieping mogelijk de woning van de doelknecht, die de schietbanen onderhield.

In 1648, het jaar waarin de Tachtigjarige oorlog beëindigd werd, werd aan de linkerkant van de Sebastiaansdoelen een vleugel aangebouwd met een afmeting van 7,5 bij 18 meter. De voorgevel werd aangepast aan de stijl van het gebouw uit 1615. De begane grond is niet onderkelderd en ligt daardoor lager dan het gedeelte uit 1615. De begane grond was ingedeeld in een voorkamer en een zaal. In de zaal hingen de grote schutterstukken van de schilder Jan Albertsz. Rotius. Hij maakte ze speciaal voor dit gebouw tussen 1649 en 1655. Ze hangen tegenwoordig in het Westfries Museum.

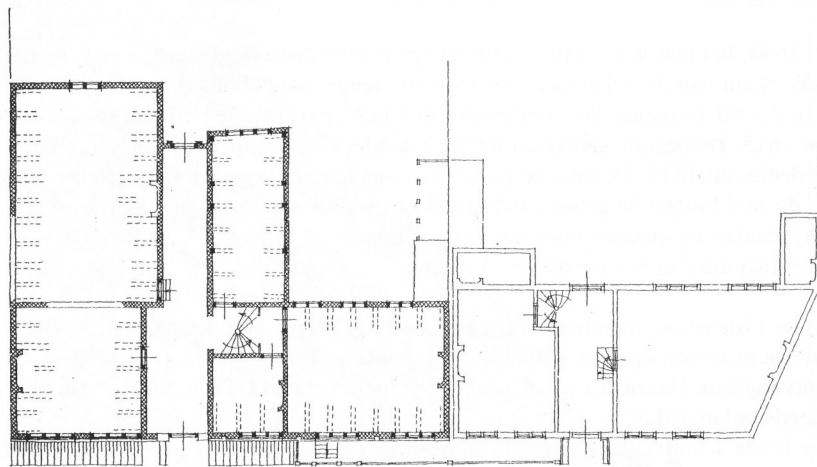
In de 17de eeuw, toen het belang van de schutterij afnam, kreeg het gebouw steeds meer een openbare functie. Het gemeentebestuur hield er officiële ontvangsten. Daarnaast werd het als logement gebruikt. Deze functie werd steeds belangrijker.

De beide schutterijen werden in 1778 samengevoegd en een jaar later de beide gebouwen ook. Het Doelengebouw van het Sint-Jorisgilde uit 1585 werd daarbij afgebroken en vervangen door nieuwbouw. Het gebouw kreeg een eenvoudige bakstenen gevel met schuifvensters en daarboven een houten gootlijst. Deze gootlijst werd langs de rest van het complex doorgetrokken waarbij de topgevels van de Sebastiaansdoelen kwamen te vervallen. Achter het nieuwe gebouw kwam een gang naar de Sebastiaansdoelen.

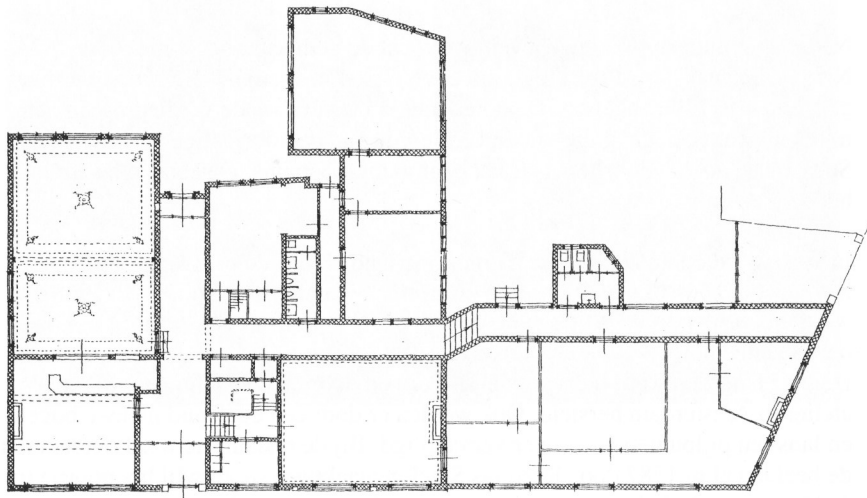
Nadat de schutterij was opgeheven, verkocht de gemeente het complex in 1876. Nieuwe eigenaar werd Ige Igesz. die er een hotel in vestigde. Hiervoor werd het gedeelte uit 1779 aangepast. De hotelkamers kwamen op de verdieping. In het midden kwam een gang die via de verdieping van de voormalige Sebastiaansdoelen doorliep naar het centrale trappenhuis. De eetzaal kwam in het gedeelte uit 1648.

In 1942 werd op kosten van de Vereniging Oud Hoorn de beeldengroep boven het poortje uit 1615 geconserveerd om verder verval te voorkomen. In 1958 werd de beeldengroep door Oud Hoorn grondig gerestaureerd, waarbij ook de ontbrekende delen weer werden aangebracht.

De beeldengroep werd hiervoor verwijderd en door een beeldhouwer in zijn atelier in Amsterdam hersteld. Ook werden er door een edelsmid nieuwe bogen en lans- en pijlpunten van koper vervaardigd. Bij de restauratie werd ontdekt dat de beelden al in 1587 door Jeremias Sutel gemaakt waren, terwijl het poortje uit 1615 dateert. Zij hebben dus eerst ergens anders gestaan. Tegelijk met de restauratie van de beelden werd het gebouw geschilderd. Ook werd de

Reconstructie toestand omstreeks 1650: begane grond.
De plattegrond van de Jorisdooelen is ongearceerd aangegeven.

Toestand 1991: begane grond.

gevelsteen boven de kelderingang met daarop het wapen van Hoorn vastgehouden door twee eenhoorns als schildhouders, weer in zijn oorspronkelijke kleuren geschilderd.

Het Doelenhotel bleef bestaan tot 1972. Daarna werd er een bouwmaterialenhandel gevestigd. In 1987 kocht de Vereniging Hendrick de Keyser het pand aan. De restauratie van het eerste gedeelte van het gebouw is inmiddels voltooid. Door architectenbureau Hangelbroek en Gouwetor zijn hier woningen in gemaakt. De restauratie van het tweede gedeelte wordt nu voorbereid.

Tekening Pronk, 1727.

Vooraanzicht Mariatoren voor de restauratie in 1929.

13. ACHTER DE VEST 1: MARIATOREN

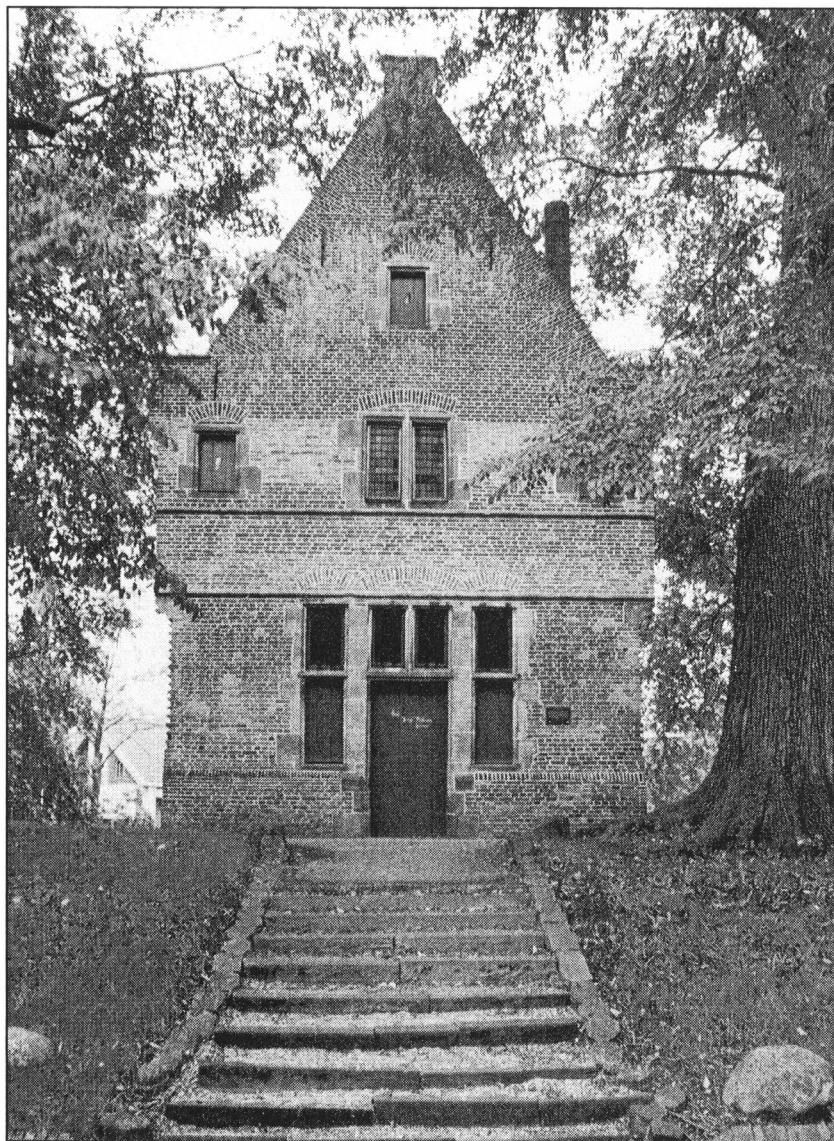
Rijksmonument

Pand:	gebouwd in 1508, halfronde bakstenen toren met topgevel uit 1930.
Eigendom:	Vereniging Hendrik de Keyser
Jaar van aankoop:	1993
Huidige functie:	atelier

De Mariatoren, genoemd naar het voormalige St. Mariaklooster (gebouwd 1408) aan de Achterstraat, dateert van de stadsuitbreiding uit 1508. Toen werd een nieuwe stadswal opgeworpen langs het tegenwoordige gebied Achter de Vest, Jeurde en Noorderstraat. Ervoor werd een gracht gegraven. Bovenop de wal kwam een stadsmuur met daarin een nieuwe poort: De Koepoort. De muur tussen deze poort en de al bestaande oude Oosterpoort werd versterkt met vijf torens. Dit waren, staande van west naar oost, de Mariatoren, de St. Cathrijntoren, de St. Geertentoren, de St. Agnietentoren en de Bisschopstoren. De Mariatoren, een halfronde bakstenen toren, is de enige van deze bouwwerken die niet is gesloopt. De stadswal heeft bij deze toren aan de Achter de Vest nog zijn oorspronkelijke hoogte. De aansluiting van de stadsmuur is nog te zien aan de beide zijden van Mariatoren. De toren heeft schietgaten in de kelder en op de begane grond. Vlak onder het dak loopt een weegang met schietspleten voor musketvuur. De toren wordt ook wel de Kruittoren genoemd. In het begin van de twintigste eeuw is de toren gebruikt als ijskelder. De toren is daarna een tijd lang gebruikt door het garnizoen.

Toen het garnizoen opgeheven werd, kreeg de Vereniging Oud Hoorn in 1923 van de gemeente tot wederopzeggen het gebruik van de Mariatoren. Oud Hoorn wilde de toren zoveel mogelijk in zijn oude toestand terugbrengen. Vanaf 1924 tot de uiteindelijke restauratie in 1929, was de toren volgens de jaarverslagen een onderwerp dat op bijna elke bestuursvergadering van Oud Hoorn terugkwam. Vooral de oorspronkelijke toestand van de gevel kostte heel wat hoofdbrekens. Op oude stadsplattegronden wordt de toren met een trapgevel afgebeeld, maar er waren in de archieven nergens tekeningen of andere afbeeldingen van de oorspronkelijke staat te vinden. Uiteindelijk werd door de architecten J. van Reijendam en zijn zoon C.D. van Reijendam een restauratieplan gemaakt met een topgevel zonder trappen.

Voordat met de restauratie werd begonnen, werd door de gemeente in 1928 het gedeelte voor de toren afgegraven, waardoor de dorpel van de deur weer bloot kwam te liggen. Ook werd toen een hardstenen trap aangebracht als toegang naar de toren.

Mariatoren met puntgevel, 2000.

In het najaar van 1929 kon met de restauratie worden begonnen, door het plaatsen van een nieuwe kap. In 1930 was de restauratie voltooid. De toren werd ingericht als vergaderplaats voor het bestuur van Oud Hoorn. Het bestuur stelde de toren open voor het publiek want, zo vond zij, 'allen zullen het eens zijn, dat hier een gebouw te bewonderen valt, waarvan opvoedende kracht uitgaat en waardoor we waardering krijgen voor wat onze voorouders in alle eenvoud tot stand hebben gebracht'. Tot teleurstelling van het bestuur had 'een deel van de Hoornsche jeugd' wat minder respect voor het gebouw. De glas-in-loodramen werden regelmatig stukgegooid.

In 1934 werd het leien dak van de toren, dat door storm beschadigd was, hersteld. Bovendien werd aan de voet van de toren een brede goot van gewapend beton gemaakt waarin ronde zwerfkeien werden vastgelegd. Dit om te voorkomen dat de grond rond de toren door het regenwater verder weggespoeld werd. Het werk moest, zo blijkt uit het jaarverslag, voortdurend bewaakt worden, omdat geprobeerd werd de goot tijdens de uitvoering te vernielen. Om het interieur te verfraaien, ontving Oud Hoorn regelmatig voorwerpen van leden. In 1936 schonk de conciërge van de toren, de heer K. Molenaar, bijvoorbeeld '1 schuimspaan, 1 blaasbalg, 2 Delftsche borden en 3 aarden potjes'.

In 1944 kon een poging tot in beslagname van de Mariatoren door de Duitse weermacht worden voorkomen.

De toren werd in 1993 door de gemeente aan de Vereniging Hendrick de Keyser geschonken ter ere van haar 75-jarig bestaan. Tegenwoordig gebruikt een kalligraaf de toren als atelierruimte.

Claes Stapelhof, 2000.

14. MUNNICKENVELD 21A T/M G, CLAES STAPELHOF

Rijksmonument

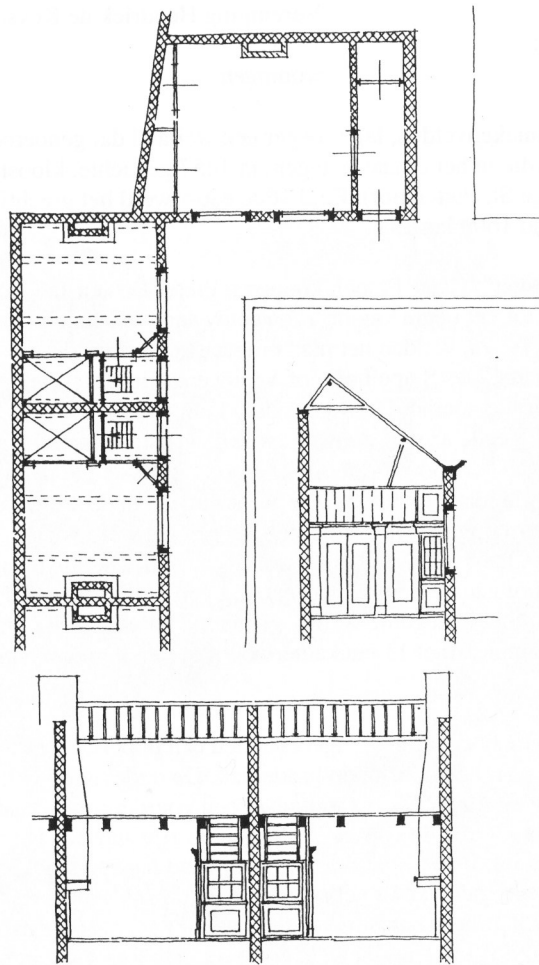
Panden:	hofje gesticht in 1682
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1987
Huidige functie:	woningen

Waar nu het Munnickenveld is, lag vroeger een weiland dat genoemd werd naar de kloosterlingen die in het ernaastgelegen, in 1457 gestichte, klooster woonden (het tegenwoordige St. Pietershof). Eind 16de eeuw werd het grachtje gegraven. Het veld werd rond 1600 bestraat.

In 1682 kochten notaris Claes Stapel, koopman Pieter Bos en Jan Koeckebakker twee woonhuizen uit het begin van de 17de eeuw aan het Munnickenveld: nummer 15/17 en 19. Zij hadden het plan om naast en achter deze panden een hofje te stichten: het Claes Stapelhofje of Vrouwenhofje, zoals het oorspronkelijk werd genoemd. Het was bedoeld om onderdak te bieden aan zich onberispelijk gedragende arme weduwen en oude vrijsters van alle gezindten, met uitzondering van de Rooms-katholieke en de Lutherse. Op de plaats van het hofje kochten de drie mannen huizen aan, waarvan een gedeelte werd gesloopt en een gedeelte werd opgeknapt. De westelijke vleugel werd waarschijnlijk kort na 1682 gebouwd. De oostelijke vleugel werd vermoedelijk iets later gebouwd. In 1876 werd het hof aan de noordzijde met nog een huisje uitgebreid. Ook werd aan deze kant in 1895 een regentenkamer gebouwd. Uiteindelijk ontstond er zo een rechthoekig complex met 11 eenkamerwoningjes en de regentenkamer rond een binnentuin.

De woningjes van de twee hoofd vleugels hadden een oppervlakte van 3,5 bij 4,5 meter. Ze liggen onder een doorlopend zadeldak. De oude indeling is bekend door een opmeting uit 1944. Elke woning had een voordeur met daarachter een portaaltje en een venster in de voorgevel. Tegen de zijwand met het portaaltje was een bedstede geplaatst. Tegen de andere zijwand lag een stookplaats. Via een steektrapje kwam men vanuit het portaaltje op de zolder. Op de zolder was een extra kamertje. Dit kon omdat de achtergevel hoger was opgetrokken dan de voorgevel. Een gemeenschappelijke keuken bevond zich in een van de twee panden aan het Munnickenveld die toen nog bij het hofje hoorden.

Het hek van giet- en smeedijzer dat het hofje aan de straatzijde afsluit, werd hier rond 1870 geplaatst. Het poortje uit 1620 dat toegang tot het hofje geeft werd hier in 1956 geplaatst en is afkomstig van de vroegere Latijnse school in de Kruisstraat.

Toestand voor de restauratie naar een opmeting uit 1982: plattegrond van twee hofjeswoningen en de voormalige regentenkamer; dwarsdoorsnede en langsdoorsnede.

In de jaren '30 werden de geveltjes van de huisjes in het hofje gerestaureerd. Hierbij werden oude kalklagen verwijderd. Het hofje werd in 1979 door de in 1972 opgerichte Stichting Stadsherstel Hoorn overgenomen van de regenten van het hofje. De twee woonhuizen Munnickenveld 15/17 en 19 waren niet bij de overdracht inbegrepen. Restauratie van het hofje was al lange tijd hard nodig, maar de regenten hadden hier geen geld voor. Dit was niet opzienbarend; het hofje had regelmatig met geldproblemen te kampen. In 1710 was het zelfs bijna bankroet gegaan, maar door ingrijpen van het stadsbestuur toch weer gered. Veel vaste inkomsten had het hofje niet, want de bewoonsters hoefden geen huur te betalen. Op een gegeven moment werd wel aan nieuwe bewoonsters een bedrag van f50,- bij intrede gevraagd. Verder was men voor inkomsten afhankelijk van legaten, giften, schenkingen en de rente van het vaste kapitaal.

Van de inmiddels zes woninkjes waren er vóór de restauratie in 1980/1981 nog maar vier bewoond. De muren waren gescheurd en gevels hingen scheef als gevolg van verzakkingen. Door lekkende daken waren er grote vochtproblemen in de huisjes ontstaan. Ook voldeed het wooncomfort van de huisjes niet meer aan de eisen van deze tijd. Zo was er geen douche en geen CV. Na de restauratie waren er zeven wooneenheden gecreëerd met een slaapkamer op de eerste verdieping. Vroeger sliep men beneden. Op de begane grond kwam een woongelegenheid met keuken. Ook werden er douches en CV geïnstalleerd. Het vertrek dat de laatste tientallen jaren als regentenkamer was gebruikt, werd in de oorspronkelijke staat hersteld, compleet met bedstee.

Na de restauratie werden de huisjes overgedragen aan de gemeente Hoorn en veranderde de functie van het hofje. Het was geen oude vrouwenhofje meer. Er mochten nu ook jongeren en mannen wonen. Bovendien moest er huur betaald worden. Het hofje is in 1987 overgedragen aan de Vereniging Hendrick de Keyser.

Munnickenveld 2 met trapgevel, 2000.

15. MUNNICKENVELD 2

Rijksmonument

Pand: oorspronkelijke pand met puntgevel gebouwd in 1593, herbouwd met trapgevel in 1946. Winkelpui met houten ingangsboog

Eigendom: Vereniging Hendrick de Keyser

Jaar van aankoop: 1921

Huidige functie: woonhuis

Tegenover het Claes Stapelhofje staat Munnickenveld 2. Dit pand is een herbouwde versie van het oorspronkelijke pand dat in 1945 geheel uitbrandde. Het oorspronkelijke pand met puntgevel en een winkelpui met houten ingangsboog, werd vermoedelijk al tijdens de eerste bebouwing neergezet en stond er al voordat het Munnickenveld in 1598 en in 1602 werd bestraat. Boven de ingang van het pand heeft altijd het jaartal 1593 gestaan.

Rond 1912 was er een kruidenierswinkel in het pand gevestigd.

In 1921 kocht de Vereniging Hendrick de Keyser het pand aan van het R.K. Parochiaal kerkbestuur. In dat jaar is er ook een korte beschrijving van het pand gemaakt, waaruit iets over de indeling af te leiden valt. Het huis had een begane grond van 3,5 meter hoog, vermoedelijk verdeeld in een voorhuis met daarachter een verdiept gelegen keuken met daarboven een opkamer. De opkamer was in 18de-eeuwse stijl ingericht.

In 1937 werd de keuken nog vernieuwd. In 1945 werd het verwoest door brand.

Bij de herbouw in 1946 onder leiding van architect D. Fledderus uit Enkhuizen, kreeg het huis in plaats van de oorspronkelijke eenvoudige puntgevel een trapgevel. Tegenwoordig heeft het huis een voorhuis van twee vakken en een woonkamer van vier vakken. Een uitgebouwde keuken zit rechtsachter. Naast de keuken is een plaatsje.

Voorgevel Breed 12, 1962.

16. BREED 12

Rijksmonument

Pand:	pand met laat 17de-eeuwse halsgevel
Eigendom:	Vereniging Oud Hoorn
Jaar van schenking:	1971
Huidige functie:	beneden: winkel annex kaarsenmakerij boven: tekengenootschap

Het Breed was oorspronkelijk een gracht en heette het Smerighorn, een naam die nog tot in de 20ste eeuw werd gebruikt. In 1665 werd een gedeelte gedempt. Het deel waar Breed 12 staat, een huis met een laat 17de-eeuwse halsgevel, werd pas in 1741 gedempt.

De eigenaars zijn bekend vanaf 1832. Het huis was toen in het bezit van de winkelier Gerrit Hellingman, die er met zijn gezin ook woonde. In 1833 verkocht hij het huis voor f1500,- aan de goudsmid Cornelis Schuit Dirksz. Het pand wordt dan omschreven als 'een huis en grond van dien met zelfs erf en een pakhuis en grond van dien achter elkaar staande'. Cornelis Schuit Dirksz. verkoopt het pand twee jaar later voor hetzelfde bedrag aan Adam Groen Rijksz., hoefsmid van beroep. Waarschijnlijk heeft Groen zelf in het pand gewoond, hij bezat geen andere huizen in Hoorn. In 1836 geeft Groen, bij de geboorte van een kind, als beroep winkelier op. Hij had dus vermoedelijk een winkel in het pand. Pieter Schollee, tabaksverkoper in Hoorn, wordt in 1843 de volgende eigenaar. Bij de verkoop waren drie toonbanken, een gortla en een eest (droogvloer voor tabak of thee) inbegrepen. De kinderen van Schollee verkochten het pand in 1859 aan logementhouder Pieter Jacob Boon. Het pand heeft dan geen bestemming meer als woning of winkel, maar wordt gebruikt als stal en pakhuis. Volgende eigenaren zijn logementhouder Cornelis van Helden in 1877 en logementhouder Ige Igesz. Ige Igesz. was degene aan wie de gemeente in 1876 het Doelencomplex had verkocht. Breed 12 was toen mogelijk opslagruimte voor een hotel, waarschijnlijk de Posthoorn die er schuin tegenover lag. Igesz. deed het pand in 1890 over aan de Hoornse koopman Lodewijk de Vries. In dat jaar verkocht hij ook hotel De Posthoorn, dat werd afgebroken. In 1919 werd Jacob Pietersz. Blokker eigenaar van het pakhuis. Op de voorgevel kwam toen 'magazijn van Jacob Blokker pz' te staan.

De Vereniging Oud Hoorn kreeg het pand in 1971 van de firma Blokker cadeau, vanwege het 75-jarig bestaan van de firma. Als eis werd gesteld dat het pand alleen voor culturele doeleinden gebruikt mocht worden, met uitzondering van het achterstuk. Het in slechte staat verkerende pand werd in 1973 door Oud Hoorn gerestaureerd. Architect was W.A. Loomans. Bij de restauratie werd ondermeer de voorgevel opnieuw opgetrokken. Het voorhuis werd ingericht en

Voorgevel Breed 12, 2001.

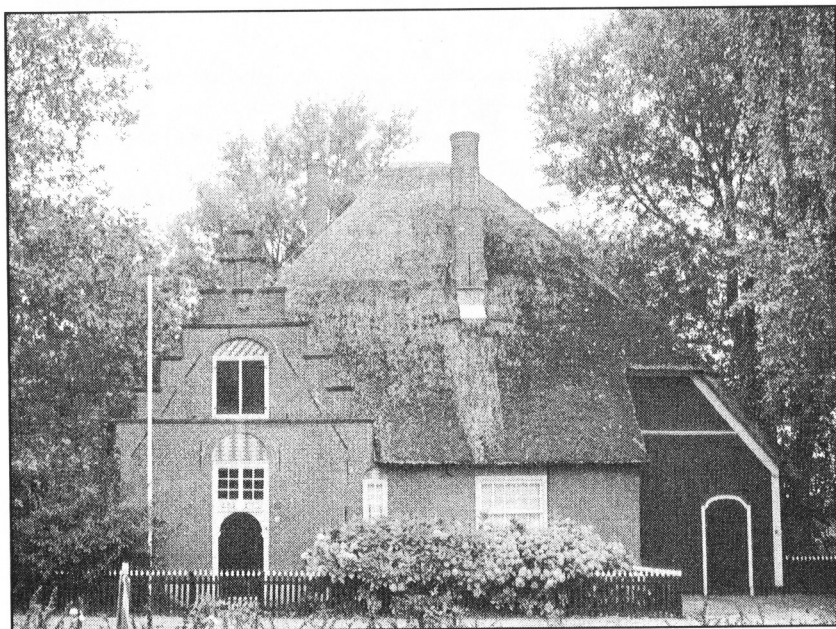
de vloeren op de verdiepingen werden hersteld. In de voorgevel kwam een gedenksteen met als opschrift: 'Dit pand is aan Hoorn geschonken door de erven van Jacob Blokker Pz. ter nagedachtenis aan hun ouders, 1974'. In oktober 1974 werd het pand geopend met een expositie in samenwerking met Tekengenootschap Debutade, de nieuwe huurder van de verdiepingen van het gebouw. De firma Allas van Heezen huurde het achterstuk als bedrijfsruimte.

In 1989 staat in het jaarverslag van Oud Hoorn dat opnieuw besloten is een restauratieplan in te dienen: 'De vervelozte staat van het houtwerk, de voortdurende lekkages en de vervallen staat van de aanbouw baarden het bestuur de nodige financiële zorgen'.

In 1993 en 1994 vond restauratie plaats. Bij de werkzaamheden werd in de achtergevel een bijzondere 17de-eeuwse, bewerkte eiken puibalk gevonden. Ook ontdekte men een historische waterput en een regenbak. Debutade bleef de bovenverdieping huren. Beneden kwam Maja Design, een winkel in patchwork en quilts. In 1996 kwam beneden een kaarsenmakerij annex winkel, een project van de stichting Dienstverlening Gehandicapten Noord-Holland "De Rode Luifel".

Tekening voorgevel Breed 12, 1944.

Voorgevel Westerblokker 39, 2000.

17. WESTERBLOKKER 39, DE BARMHARTIGE SAMARITAAN

Rijksmonument

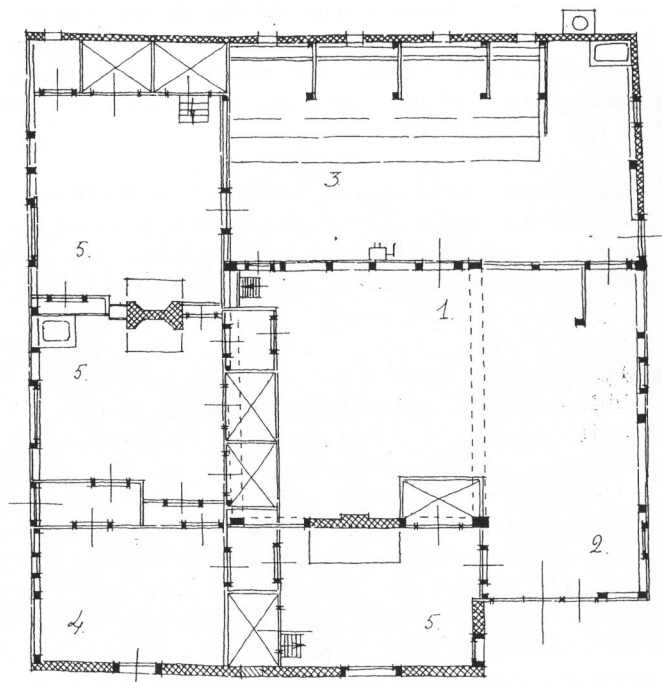
Pand:	gebouwd in 1659
Eigendom:	Vereniging Hendrick de Keyser
Jaar van aankoop:	1990
Huidige functie:	woning

Deze monumentale Westfriese stolpboerderij uit 1659 ligt als enige van de panden van de Vereniging Hendrick de Keyser niet in de Hoornse binnenstad, maar in het voormalige dorp Westerblokker ten noord-oosten van Hoorn. Hij is vanwege de afstand niet in de wandeling opgenomen, maar is zeker de moeite waard om een keer apart te gaan bekijken.

De boerderij heeft, zoals kenmerkend was voor de vorm van de Westfriese stolpboerderijen, een centraal geplaatst hooivak 'het vierkant' genoemd. Boven het vierkant ligt op een houtconstructie het hoge pyramidevormige dak. Het dak loopt aan de vier zijden schuin af tot buiten het vierkant. Onder deze lagere zijbeuken, 'buitensijlruimtes' genoemd, werden de overige delen van het bedrijf en woonhuis ondergebracht.

Het gedeelte met de trapgevel dat aan de straatzijde ligt is het voorhuis. Boven de ingang, die alleen bij bijzondere gelegenheden werd gebruikt, is een beeldhouwde deurkalf aangebracht met het jaartal 1659 en de voorstelling van de Barmhartige Samaritaan, waarnaar de boerderij is vernoemd. Het voorhuis had verschillende functies zoals opslagruimte, maar was niet het woongedeelte. Dat lag achter het voorhuis langs de linkerzijgevel. Het heeft schuifvensters en een in het rieten dak uitgespaard gedeelte met dakpannen. In deze zijgevel lag ook de ingang voor dagelijks gebruik. Er zijn twee woonvertrekken. De voorste was vroeger de woonkamer en heeft een stookplaats en twee bedsteden. De achterste hoorde oorspronkelijk bij de koestal die langs de achtergevel liep en was vroeger mogelijk de zomerstal. De zomerstal werd vroeger in de zomer ingericht als woonkamer. In de 19de eeuw werd dit een permanent woonvertrek. Naast het voorhuis ligt een vertrek, dat ook als woonvertrek werd gebruikt: er was een stookplaats en een bedstede. Het is gedeeltelijk onderkelderd en staat met de dars in verbinding.

In 1917/1918 werd door de Vereniging Oud Hoorn al met de toenmalige eigenaar van de boerderij tevergeefs onderhandeld over eventuele restauratie van de in slechte staat verkerende boerderij. In 1926 werd de boerderij, die toen geen agrarische functie meer had, te koop aangeboden aan de Vereniging Hendrick de Keyser. De vraagprijs was toen te hoog.

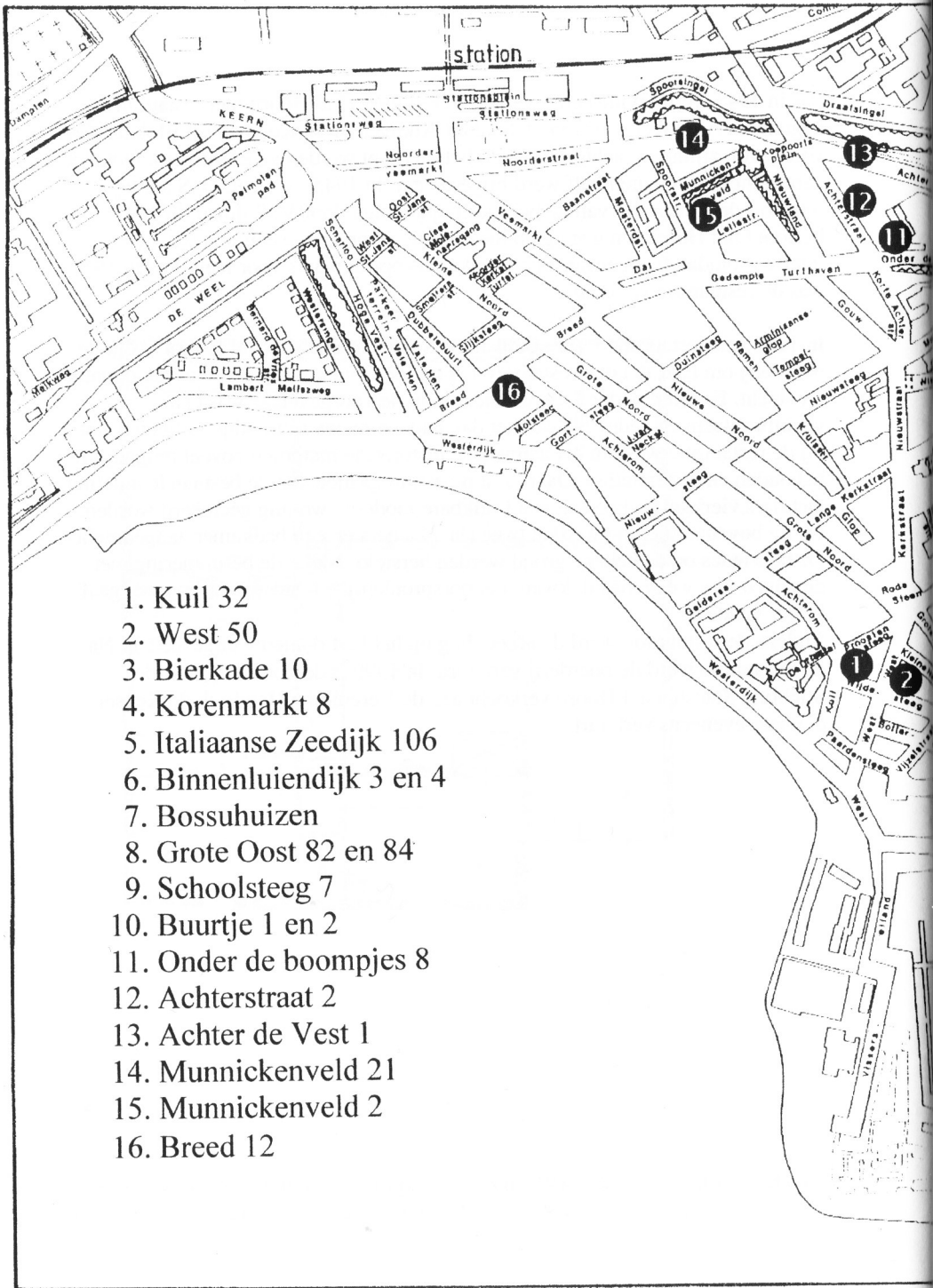

Toestand voor de restauratie naar opmetingen uit 1919 en 1988: plattegrond en doorsneden. 1: vierkant, 2: dars, 3: koestal, 4: voorhuis, 5: kamers.

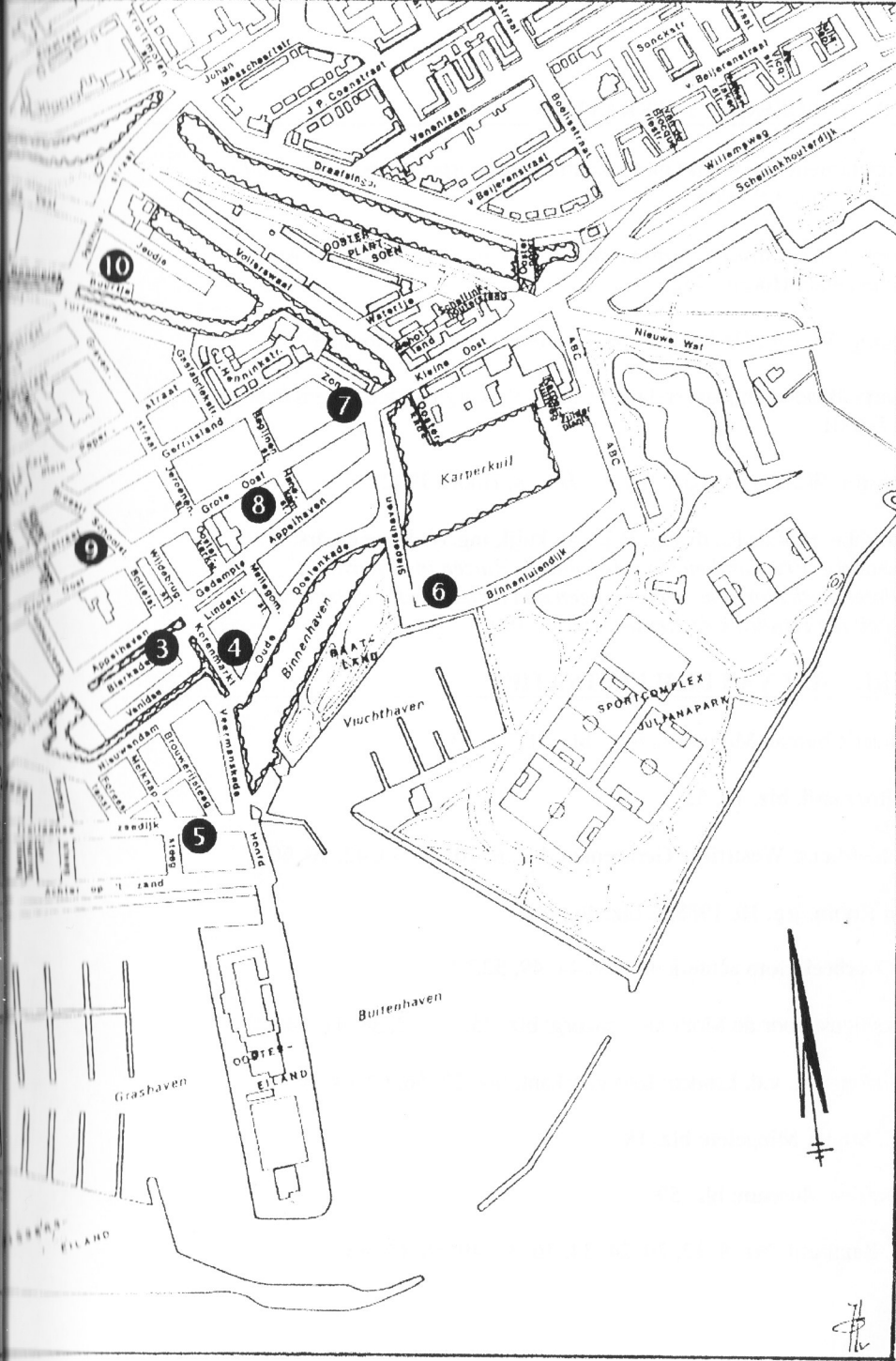
Pas in 1943 werd op initiatief van de Vereniging Oud Hoorn met restauratie begonnen. Architecten waren D. Saal uit Alkmaar en P. Koomen uit Blokker. De voorgevel, zijmuren, achtermuren en het vierkant werden gerestaureerd. Ook het gebeeldhouwde houten kalf werd bijgesneden. In 1945 overleed D. Saal, hij werd bij de restauratie van de boerderij opgevolgd door V. Polman. In 1947 besloot Oud Hoorn om geen geld meer uit te geven aan restauratie van het interieur omdat de eigenaar dit gebruikte als opslagplaats voor fruit. Pas in 1951 was de restauratie voltooid.

In 1987 was restauratie weer nodig en de Stichting Stadsherstel Hoorn kocht de boerderij om haar te laten restaureren. Voor de restauratie was de toestand matig tot slecht. Er zaten onder andere scheuren in de voorgevel, er was een vochtprobleem en gedeeltes van het dak hadden nieuw riet nodig. Uitgangspunt bij de restauratie was om het aanwezige historische materiaal zoveel mogelijk te behouden en te herstellen. Daarnaast moest, uitgaande van de bestaande indeling met dars, vierkant en koestal, een bruikbare moderne woning gecreëerd worden. Op de bovenverdieping werden twee slaapkamers en een badkamer aangebracht. De bedsteden op de begane grond werden hersteld. Nadat de betimmering met gipsplaat was weggehaald, kwam het oorspronkelijke houtwerk er nog vrij gaaf achter vandaan.

Tijdens de restauratie werd de afbeelding op het kalf opnieuw uitgesneden. Na de restauratie werd de boerderij verhuurd. In 1990 is de boerderij door de Stichting Stadsherstel Hoorn verkocht aan de Vereniging Hendrick de Keyser, die haar eveneens verhuurt.

1. Kuil 32
2. West 50
3. Bierkade 10
4. Korenmarkt 8
5. Italiaanse Zeedijk 106
6. Binnenluiendijk 3 en 4
7. Bossuizen
8. Grote Oost 82 en 84
9. Schoolsteeg 7
10. Buurtje 1 en 2
11. Onder de boompjes 8
12. Achterstraat 2
13. Achter de Vest 1
14. Munnickenveld 21
15. Munnickenveld 2
16. Bred 12

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

“Binnenluiendijk verrijkt met prachtig gerestaureerd pand”, *Dagblad van Westfriesland* 3-9-1965

Hoorn, huizen, straten, mensen; Momenten uit de geschiedenis van monumenten, Hoorn 1982

Heyting, W. e.a., *De boedel van een Hoornse bakker*, Hoorn 1990

Kwartaalbladen en jaarverslagen van de Vereniging Oud Hoorn over de periode 1917-2001

Laanstra, W., *Cornelis Springer in Hoorn*, Hoorn 1992

Meischke, prof.dr.R., dr.ing. H.j. Zantkuijl, ing.W. Raue en drs. P.T.E.E. Rosenberg, *Friesland en Noord-Holland; Huizen in Nederland, Architectuurhistorische verkenningen aan de hand van het bezit van de Vereniging Hendrick de Keyser*, Zwolle 1993

HERKOMST VAN DE ILLUSTRATIES

Collectie bureau Monumentzorg: blz. 16, 29, 73

A. Boezaard: blz. 14, 53

Archiefdienst Westfrieze Gemeenten: blz. 6, 10, 26, 30, 42, 50, 60.

Oud Hoorn, jrg. 10, 1988/2: blz. 46, 48

H. Overbeek: foto achterkant, blz. 44, 49, 52,72

Rijksdienst voor de Monumentenzorg: blz. 25, 28, 32, 38, 41, 54, 70

J. Sikkens/ A. v.d. Linden: foto voorkant, blz. 22, 56, 62, 64, 68, 74

A.C. Stigter Mingelen: blz. 18

Westfries Museum: blz. 59

H.J. Zantkuijl: blz. 8, 12, 20, 24, 34, 36, 37, 40, 58, 66, 76

HUIZEN IN HOORN

Huizen in het bezit van
de Vereniging Hendrick de Keyser
en de Vereniging Oud Hoorn

Margriet Wigard